Government of Maharashtra
Home Department
Second Floor, Main Building, Madam Cama Road, Hutatma Rajguru Chowk, Mantralaya, Mumbai-400032
Email-pol14.home@maharashtra.gov.in

क्रमांक : विपोतप्रा-०६२४/प्र.क्र.८६/पोल-१४ Dated :- 11.11.2025

To,
The Registrar General,
Hon'ble High Court of Bombay,
Mumbai.

Subject :- Request for recommendation of a panel of names of retired Princpal District Judges for the post of Chairperson, Divisional Police Complaint Authority, Pune.

Ref :- E-mail of Smt. Shailaja Sawant, dated 29.09.2025.

Respected Sir,

With regards to above subject, the copies of notification regarding Maharashtra Police (Amendment and Continuance) Act, 2014; Maharashtra Divisional Police Complaint Authority (conditions of service) Rules, 2017 and Maharashtra Division Level Police Complaint Authority (Administration and Procedure) Regulations, 2018 are enclosed for your perusal herewith.

2. This is to inform you that, Smt. Shailaja Sawant, retired Principal District Judge, Raigad was appointed as Chairperson, Divisional Police Complaint Authority, Pune vide notification dated 31.01.2025.

3. Smt. Shailaja Sawant couldn't join the post of Chairperson, Divisional Police Complaint Authority, Pune due to her personal difficulty. There after she has been appointed as Judicial member GST Appellate Tribunal, by President of India. So, she has joined that post on 24.09.2025. Hence the post of Chairperson, Divisional Police Complaint Authority, Pune is vacant.

4. The Chairperson of Divisional Police Complaint Authority has to be chosen by the State Government from a panel of names proposed by the Hon'ble Chief Justice of Bombay High Court. as per provisions of Sub Section (4) of Sec 22P & Sub Section (4) of Sec 22S of the Maharashtra Police (Amendment and Continuance) Act, 2014.

5. You are kindly requested to recommend names of at least 3 eligible persons for the appointment to the post of chairman, Divisional Police Complaint Authority, Pune, as per request made by the State Government.

Yours faithfully,

Encl.:- as mentioned above

(Rahul Kulkarni)
Joint Secretary, Govt. of Maharashtra

RNI No. MAHBIL /2009/35530
Reg. No. MH/MR/South-341/2014-16

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार

वर्ष ६, अंक १३ (१०)] बुधवार, जून २५, २०१४/आषाढ ४, शके १९३६ [पृष्ठे १३, किंमत : रुपये २३.००

असाधारण क्रमांक ४३

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम.

अनुक्रमणिका

सन २०१४ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४.—महाराष्ट्र पोलीस अधिनियम यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी अधिनियम..	पृष्ठे १-१३

दिनांक २४ जून २०१४ रोजी मा. राज्यपालांनी संमती दिलेला महाराष्ट्र विधानमंडळाचा पुढील अधिनियम माहितीसाठी, याद्वारे, प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

ह. बा. पटेल,
सचिव,
महाराष्ट्र शासन,
विधी व न्याय विभाग.

सन २०१४ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २४.

(मा. राज्यपालांची संमती मिळाल्यानंतर **महाराष्ट्र शासन राजपत्रात** दिनांक २५ जून २०१४ रोजी प्रथम प्रसिद्ध केलेला अधिनियम.)

महाराष्ट्र पोलीस अधिनियम यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी अधिनियम.

१९५१ चा २२. २०१४ चा महा. अध्या. ३. **ज्याअर्थी,** महाराष्ट्र पोलीस अधिनियमात आणखी सुधारणा करण्याच्या हेतूने, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी, दिनांक १ फेब्रुवारी २०१४ रोजी महाराष्ट्र पोलीस (सुधारणा) अध्यादेश, २०१४ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश " उक्त अध्यादेश " असा करण्यात आला आहे) प्रख्यापित केला होता ;

आणि ज्याअर्थी, दिनांक २४ फेब्रुवारी २०१४ रोजी राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन पुन्हा सुरू झाल्यावर, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमामध्ये रूपांतर करण्यासाठी, सन २०१४ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ३ हे विधेयक, दिनांक २४ फेब्रुवारी २०१४ रोजी महाराष्ट्र विधानसभेत मांडण्यात आले होते ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाची दिनांक २८ फेब्रुवारी २०१४ रोजी सत्र समाप्ती झाल्याने राज्य विधानमंडळाकडून उक्त विधेयक संमत होऊ शकले नाही ;

आणि ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २१३ (२)(क) द्वारे तरतूद केल्याप्रमाणे, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन पुन्हा भरल्याच्या दिनांकापासून सहा आठवड्यांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर, म्हणजेच दिनांक ६ एप्रिल २०१४ नंतर, उक्त अध्यादेश अंमलात असण्याचे बंद झाले असते ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात असण्याचे चालू ठेवणे इष्ट आहे असे वाटले ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात असण्याचे चालू ठेवण्यासाठी, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती ; आणि, म्हणून, त्यांनी दिनांक ५ एप्रिल २०१४ रोजी, महाराष्ट्र पोलीस (सुधारणा व पुढे चालू ठेवणे) अध्यादेश, २०१४ हा प्रख्यापित केला होता ; २०१४ चा महा. अध्या. ८.

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या पासष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव व प्रारंभ.

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र पोलीस (सुधारणा व पुढे चालू ठेवणे) अधिनियम, २०१४ असे म्हणावे.

(२) तो, दिनांक १ फेब्रुवारी २०१४ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

सन १९५१ चा अधिनियम क्रमांक २२ याच्या कलम २ ची सुधारणा.

२. महाराष्ट्र पोलीस अधिनियम (यात यापुढे ज्याचा निर्देश " मुख्य अधिनियम " असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम २ मध्ये,— १९५१ चा २२.

(क) खंड (१) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

" (१अ) " सक्षम प्राधिकारी " याचा अर्थ, कलम २२न मध्ये नमूद केलेला सक्षम प्राधिकारी, असा आहे ; " ;

(ख) खंड (६) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येतील :—

" (६अ) " सर्वसाधारण बदली " याचा अर्थ, दोन वर्षांचा सर्वसाधारण कालावधी पूर्ण झाल्यानंतर दर वर्षाच्या एप्रिल व मे महिन्यांमध्ये पोलीस दलातील पोलीस कर्मचारीवर्गाची एका पदावरून, कार्यालयातून किंवा विभागातून दुसऱ्या पदावर, कार्यालयात किंवा विभागात पदस्थापना होणे, असा आहे ;

(६ब) " मुदतपूर्व बदली " याचा अर्थ, सर्वसाधारण बदली व्यतिरिक्त पोलीस दलातील पोलीस कर्मचाऱ्याची बदली होणे, असा आहे ; " ;

(ग) खंड (१०) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

" (१०अ) " पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक १ ", " पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २ ", " परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ " व " आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ " याचा अर्थ, अनुक्रमे, कलमे २२क, २२इ, २२ग व २२आय अन्वये घटित केलेली मंडळे, असा आहे ; ";

(घ) खंड (११) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येतील :—

" (११अ) " पोलीस कर्मचारीवर्ग " याचा अर्थ, या अधिनियमान्वये नेमणूक झालेला किंवा नेमणूक झाली असल्याचे मानण्यात आलेला असा पोलीस दलाचा कोणताही सदस्य, असा आहे ;

(११ब) " पद " याचा अर्थ, पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षकाच्या आस्थापनेवर निर्माण केलेले कोणतेही पद आणि त्यात राज्य किंवा केंद्राच्या प्रतिनियुक्तीवर पोलीस कर्मचारीवर्गासाठी नेमून दिलेल्या पदांचा समावेश असेल, असा आहे ; " ;

(ङ) खंड (१४) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येतील :—

" (१४अ) " कलम " याचा अर्थ, या अधिनियमाचे कलम, असा आहे ;

(१४ब) " राज्य शासन " याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे ;

(१४क) " राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण " व " विभागस्तरीय पोलीस तक्रार प्राधिकरण " याचा अर्थ, अनुक्रमे, कलमे २२प व २२स अन्वये घटित केलेली प्राधिकरणे, असा आहे ;

(१४ड) " राज्य सुरक्षा आयोग " याचा अर्थ, कलम २२ब अन्वये घटित केलेला राज्य सुरक्षा आयोग, असा आहे ; ".

सन १९५१ चा अधिनियम क्रमांक २२ याच्या कलम ६ ची सुधारणा.

३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६ मध्ये, पोट-कलम (१) नंतर, पुढील पोट-कलमे समाविष्ट करण्यात येतील :—

" (१अ) राज्य शासन, सेवेचा कालावधी, अति-चांगला पूर्वोतिहास, अनुभवाचा आवाका, सचोटी व पोलीस दलाचे नेतृत्व करण्यासाठी व्यावसायिक क्षमता यांच्या आधारे त्या संवर्गातील चार ज्येष्ठतम पोलीस अधिकाऱ्यांमधून पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक यांची निवड करील.

(१ब) एकदा नेमणूक झाल्यावर, पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षकाचा किमान पदावधी हा, त्याच्या नियत सेवावधीच्या वयास अधीन राहून कमीतकमी दोन वर्षांचा असेल. तथापि, पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक यांच्याविरुद्ध, अखिल भारतीय सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९६९ याअन्वये केलेल्या कोणत्याही कारवाईच्या किंवा न्यायालयाने त्याला सिद्धापराधी ठरविल्याच्या किंवा भ्रष्टाचाराच्या प्रकरणात, किंवा त्याच्या कर्तव्यातील अक्षम्य कर्तव्यच्युतीबद्दल दोषी ठरविल्याच्या परिणामी, किंवा अन्यथा जर तो आपले कर्तव्य पार पाडण्यास असमर्थ ठरला असेल तर, राज्य शासनास त्याला त्याच्या जबाबदारीतून मुक्त करता येईल. ".

सन १९५१ चा अधिनियम क्रमांक २२ मध्ये प्रकरण दोन-अ समाविष्ट करणे.

४. मुख्य अधिनियमाच्या कलम २२अ नंतर, पुढील प्रकरण समाविष्ट करण्यात येईल :—

" प्रकरण दोन-अ

राज्य सुरक्षा आयोग, पोलीस आस्थापना मंडळे व पोलीस तक्रार प्राधिकरणे.

राज्य सुरक्षा आयोग.

२२ब. (१) राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, राज्य सुरक्षा आयोग घटित करील व तो आयोग या अधिनियमान्वये नेमून देण्यात येतील अशा अधिकारांचा वापर करील व अशी कार्ये पार पाडील.

(२) राज्य सुरक्षा आयोग पुढील सदस्यांनी मिळून बनलेला असेल :—

(अ)	गृह विभागाचा प्रभारी मंत्री	... पदसिद्ध अध्यक्ष ;
(ब)	राज्य विधानसभेचा विरोधी पक्षनेता	... सदस्य ;
(क)	मुख्य सचिव	... सदस्य ;
(ड)	अपर मुख्य सचिव (गृह)	... सदस्य ;
(इ)	पाच अशासकीय सदस्य (राज्य शासनाने नामनिर्देशित करावयाचे)	... सदस्य ;
(फ)	पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक	... सदस्य-सचिव.

(३) पोट-कलम (१) अन्वये राज्य सुरक्षा आयोग घटित केल्यावर, दिनांक १० जुलै २०१३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये गृह विभागाने घटित केलेला पूर्वीचा राज्य सुरक्षा आयोग अस्तित्वात असण्याचे बंद होईल :

परंतु, पूर्वीच्या राज्य सुरक्षा आयोगाने केलेल्या शिफारशी व अहवाल हे, जणू काही या अधिनियमान्वये घटित केलेल्या राज्य सुरक्षा आयोगाने केलेल्या शिफारशी व अहवाल आहेत असे मानून प्रवर्तनात राहतील.

(४) जर कोणतीही व्यक्ती,—

(अ) भारताची नागरिक नसेल ; किंवा

(ब) न्यायालयाने तिला सिद्धापराधी ठरविलेले असेल किंवा तिच्या विरुद्ध न्यायालयात गुन्ह्याचे दोषारोप ठेवलेले असतील ; किंवा

(क) शासकीय सेवा, निमशासकीय किंवा खाजगी सेवा यांमधून तिला बडतर्फ केले असेल किंवा काढून टाकले असेल किंवा भ्रष्टाचार किंवा अकार्यक्षमता किंवा नैतिक अधःपतन किंवा कोणत्याही प्रकारची गैरवर्तणूक या कारणांवरून तिला सक्तीने सेवानिवृत्त केले असेल ; किंवा

(ड) कोणतेही सार्वजनिक पद धारण करण्यापासून किंवा कोणतीही निवडणूक लढविण्यापासून तिला मनाई केलेली असेल ; किंवा

(इ) ती, संसद किंवा राज्य विधानमंडळ किंवा स्थानिक स्वराज्य संस्था यांचा सदस्य यासह राजकीय पद धारण करीत असेल किंवा धारण केले होते किंवा कोणत्याही राजकीय पक्षाची किंवा राजकीय पक्षाशी संबंधित असलेल्या कोणत्याही संघटनेची ती पदाधिकारी आहे किंवा होती ; किंवा

(फ) विकल मनाची असेल,

तर, अशा कोणत्याही व्यक्तीस राज्य सुरक्षा आयोगाचा अशासकीय सदस्य म्हणून नामनिर्देशित करण्यात येणार नाही.

(५) पोट-कलम (२) च्या खंड (इ) अन्वये अशासकीय सदस्य म्हणून नामनिर्देशन करताना, समाजातील सर्व घटकांना प्रतिनिधित्व देण्यात आलेले आहे याबद्दल खातरजमा करण्यात येईल. अशा नामनिर्देशन केलेल्या सदस्यांपैकी किमान, एक सदस्य महिला असेल व एक सदस्य मागासवर्गातील असेल. अशासकीय सदस्यांची निवड स्थूलमानाने पुढील विद्याशाखांमधून करण्यात येईल :—

(अ) शिक्षण तज्ज्ञ, मुक्त कला, दळणवळण व प्रसारमाध्यमे ;

(ब) विज्ञान व तंत्रज्ञान, विशेषतः माहिती तंत्रज्ञान, संनिरीक्षण किंवा सुरक्षा संबंधातील तंत्रज्ञान, हे क्षेत्र ;

(क) विधी क्षेत्रातील नामवंत व्यक्ती ;

(ड) कार्पोरेट प्रशासन ;

(इ) महिला व बालविकास, सामाजिक न्याय, आदिवासी विकास, ग्रामविकास व नगरविकास या क्षेत्रात कार्यरत असणाऱ्या अशासकीय संघटना.

स्पष्टीकरण.— या पोट-कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " मागास वर्ग " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास-वर्ग, असा आहे.

(६) राज्य सुरक्षा आयोगाच्या अध्यक्षास, पोट-कलम (२) च्या खंड (इ) अन्वये नामनिर्देशित केलेल्या अशासकीय सदस्यांना, पुढीलपैकी कोणत्याही कारणावरून काढून टाकता येईल :—

(अ) अक्षमता सिद्ध होणे ;

(ब) गैरवर्तणूक किंवा अधिकारांचा गैरवापर किंवा दुरुपयोग सिद्ध होणे ;

(क) पुरेशा कारणाशिवाय, राज्य सुरक्षा आयोगाच्या सलग तीन बैठकींना उपस्थित राहण्यास कसूर करणे :

परंतु, या खंडाच्या तरतुदींन्वये, कोणत्याही सदस्यास, आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिल्याखेरीज काढून टाकले जाणार नाही ;

(ड) मानसिक विकलांगतेच्या कारणामुळे असलेली असमर्थता ;

(इ) अन्यथा सदस्य म्हणून आपली कार्ये पार पाडण्यास अक्षम बनणे ; किंवा

(फ) न्यायालयाने सिद्धापराधी ठरविणे किंवा न्यायालयाने त्याच्या विरुद्ध दोषारोप ठेवणे.

(७) राज्य सुरक्षा आयोगाच्या अशासकीय सदस्यांचा पदावधी दोन वर्षे इतका असेल. अशा पदाच्या इतर अटी व शर्ती ह्या, राज्य शासनाकडून विहित करण्यात येतील त्याप्रमाणे असतील.

(८) राज्य सुरक्षा आयोग पुढील अधिकारांचा वापर करील व कार्ये पार पाडील :—

(अ) पोलीस दल देशातील कायदे व भारताचे संविधान यानुसार नेहमीच कार्य करील याची खातरजमा करण्याबरोबरच, राज्यातील पोलीस दलाच्या कामकाजासाठी व्यापक धोरणात्मक मार्गदर्शके घालून देणे ;

(ब) पोलीस दलाची प्रतिबंधात्मक कामे व सेवाभिमुख कार्ये पार पाडण्यासाठी व्यापक तत्त्वे तयार करणे ; आणि

(क) पोलीस दलाच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करणे.

(९) राज्य सुरक्षा आयोगाची, अध्यक्षाला योग्य वाटेल अशा, वेळी व ठिकाणी प्रत्येक तीन महिन्यातून किमान एक बैठक घेण्यात येईल व त्याचे कामकाज चालविण्यासंबंधातील कार्यपध्दतीचे अनुसरण करण्यात येईल.

(१०) राज्य सुरक्षा आयोगाच्या शिफारशी सल्ल्याच्या स्वरुपातील असतील.

२२क. (१) राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी, पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक १ या नावाने संबोधले जाणारे एक मंडळ घटित करील. पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक १.

(२) पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक १ पुढील सदस्यांचे मिळून बनलेले असेल :—

(अ) अपर मुख्य सचिव (गृह)	..	अध्यक्ष ;
(ब) पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक	..	उपाध्यक्ष ;
(क) महासंचालक, लाचलुचपत प्रतिबंधक विभाग	..	सदस्य ;
(ड) पोलीस आयुक्त, मुंबई	..	सदस्य ;
(इ) अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक (आस्थापना)	..	सदस्य-सचिव :

परंतु, उपरोक्त सदस्यांपैकी एकही सदस्य मागासवर्गातील नसेल तर, राज्य शासन, अशा प्रवर्गातील, अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक या दर्जाच्या अतिरिक्त सदस्याची नियुक्ती करील.

स्पष्टीकरण.—या पोट-कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " मागास वर्ग " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग, असा आहे.

२२ड. पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक १ पुढील कार्ये पार पाडील :— पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक १ ची कार्ये.

(१) या अधिनियमाच्या तरतुदींना अधीन राहून, कलम २२क च्या पोट-कलम (१) अन्वये घटित केलेल्या मंडळास, वेतन व भत्ते वगळून, पोलीस अधिकाऱ्यांच्या सेवाशर्ती संबंधात, राज्य शासनाला उचित शिफारशी करता येतील.

(२) विशेषतः आणि पूर्वगामी कार्यांच्या सर्वसाधारणतेला बाध न आणता, मंडळाला, पुढील कार्यांपैकी सर्व किंवा कोणतीही कार्ये पार पाडता येतील :—

(अ) पोलीस अधिकाऱ्यांची पदस्थापना व बदली यासंबंधात राज्य शासनाला सल्ला देणे व शिफारशी करणे ;

(ब) पोलीस अधिकाऱ्यांच्या बढत्या, शिस्तभंगविषयक कार्यवाही आणि सेवाविषयक इतर बाबी यासंबंधात त्यांच्याकडून उक्त मंडळाला प्राप्त झालेल्या गाऱ्हाण्यांच्या बाबतीत, राज्य शासनाला उचित शिफारशी करणे.

(३) मंडळ, राज्य शासनाकडून त्या मंडळाला वेळोवेळी नेमून देण्यात येतील अशी इतर कार्ये पार पाडील.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " पोलीस अधिकारी " या संज्ञेचा अर्थ, पोलीस उप-अधीक्षक या दर्जाचा आणि त्यांवरील दर्जाचा पोलीस अधिकारी, असा आहे.

पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २.

२२इ. (१) राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी, पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २ या नावाने संबोधले जाणारे एक मंडळ घटित करील.

(२) पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २ पुढील सदस्यांचे मिळून बनलेले असेल :—

(अ)	पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक	.. अध्यक्ष ;
(ब)	महासंचालक, लाचलुचपत प्रतिबंधक विभाग	.. सदस्य ;
(क)	पोलीस आयुक्त, मुंबई	.. सदस्य ;
(ड)	अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक (कायदा व सुव्यवस्था)	.. सदस्य ;
(इ)	सचिव किंवा यथास्थिति, प्रधान सचिव (अपील व सुरक्षा)	.. सदस्य ;
(फ)	अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक (आस्थापना)	.. सदस्य-सचिव :

परंतु, उपरोक्त सदस्यांपैकी एकही सदस्य मागासवर्गातील नसेल तर, राज्य शासन, अशा प्रवर्गातील, अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक या दर्जाच्या अतिरिक्त सदस्याची नियुक्ती करील.

स्पष्टीकरण.—या पोट-कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " मागास वर्ग " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग, असा आहे.

पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २ ची कार्ये.

२२फ. पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २ पुढील कार्ये पार पाडील :—

(१) या अधिनियमाच्या तरतुदींना अधीन राहून, कलम २२इ च्या पोट-कलम (१) अन्वये घटित केलेल्या मंडळास, वेतन व भत्ते वगळून, पोलीस अधिकाऱ्यांच्या सेवाशर्ती संबंधात, संबंधित सक्षम प्राधिकरणाकडे उचित शिफारशी करता येतील. संबंधित सक्षम प्राधिकरण हे, सामान्यतः त्याप्रमाणे कृती करील.

(२) विशेषतः आणि पूर्वगामी कार्यांच्या सर्वसाधारणतेला बाध न आणता, मंडळाला, पुढील कार्यांपैकी सर्व किंवा कोणतीही कार्ये पार पाडता येतील :—

(अ) पोलीस अधिकाऱ्यांची पदस्थापना व बदली यासंबंधात निर्णय घेणे ;

(ब) पोलीस अधिकाऱ्यांच्या बढत्या, शिस्तभंगविषयक कार्यवाही आणि सेवाविषयक इतर बाबी यासंबंधात त्यांच्याकडून उक्त मंडळाला प्राप्त झालेल्या गाऱ्हाण्यांच्या बाबतीत, संबंधित सक्षम प्राधिकरणाला उचित शिफारशी करणे ;

(क) मंडळ, राज्य शासनाकडून मंडळाला वेळोवेळी नेमून देण्यात येतील अशी इतर कार्ये पार पाडील.

(३) खंड (१) व (२) यांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, राज्य शासनाला, पोलीस अधिकाऱ्यांच्या संबंधातील पदस्थापना, बदल्या व शिस्तभंगविषयक बाबी याबाबतीत जनहिताच्या व प्रशासकीय निकडीच्या दृष्टीने वेळोवेळी निदेश देता येतील व असे निदेश मंडळावर बंधनकारक राहतील.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " पोलीस अधिकारी " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, पोलीस निरीक्षक या दर्जाचा आणि या दर्जापेक्षा कमी दर्जाचा असेल असा पोलीस अधिकारी, असा आहे.

परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ.

२२ग. (१) राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी, परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ या नावाने संबोधण्यात येणारे एक मंडळ घटित करील.

(२) परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ पुढील सदस्यांचे मिळून बनलेले असेल :—

(अ) परिक्षेत्र पोलीस महानिरीक्षक .. अध्यक्ष ;

(ब) परिक्षेत्रामधील दोन वरिष्ठतम पोलीस अधीक्षक .. सदस्य ;

(क) परिक्षेत्र पोलीस महानिरीक्षक याच्या कार्यालयातील वाचक (पोलीस उप-अधीक्षक) .. सदस्य-सचिव :

परंतु, उपरोक्त सदस्यांपैकी एकही सदस्य मागासवर्गातील नसेल तर, राज्य शासन, अशा प्रवर्गातील, पोलीस अधीक्षक या दर्जाच्या अतिरिक्त सदस्याची नेमणूक करील.

स्पष्टीकरण.—या पोट-कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " मागास वर्ग " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग, असा आहे.

२२ह. परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ पुढील कार्ये पार पाडील :— परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळाची कार्ये.

(अ) हे मंडळ, त्या परिक्षेत्रांतर्गत पोलीस उप-निरीक्षक ते पोलीस निरीक्षक या दर्जाच्या पोलीस अधिकाऱ्यांच्या सर्व बदल्या, पदस्थापना व सेवाविषयक इतर बाबी निर्णीत करील.

(ब) मंडळास, पोलीस उप-निरीक्षक ते पोलीस निरीक्षक या दर्जाच्या पोलीस अधिकाऱ्यांची पदस्थापना व बदल्या परिक्षेत्राबाहेर करण्यासंबंधात पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २ याला उचित शिफारशी करण्यासाठी प्राधिकृत केलेले असेल.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " पोलीस अधिकारी " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, पोलीस उप-निरीक्षक ते पोलीस निरीक्षक या दर्जाचा पोलीस अधिकारी, असा आहे.

२२ आय. (१) राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी, आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ या नावाने संबोधण्यात येणारे एक मंडळ घटित करील. आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ.

(२) आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ पुढील सदस्यांचे मिळून बनलेले असेल :—

(अ) पोलीस आयुक्त .. अध्यक्ष ;

(ब) पोलीस सह आयुक्त किंवा अपर आयुक्त किंवा उप-आयुक्त दर्जाचे दोन वरिष्ठतम अधिकारी .. सदस्य ;

(क) पोलीस उप-आयुक्त (मुख्यालय) .. सदस्य-सचिव :

परंतु, उपरोक्त सदस्यांपैकी एकही सदस्य मागासवर्गातील नसेल तर, राज्य शासन, अशा प्रवर्गातील, पोलीस उप-आयुक्त या दर्जाच्या अतिरिक्त सदस्याची नेमणूक करील.

स्पष्टीकरण.—या पोट-कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " मागास वर्ग " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग, असा आहे.

२२जे. आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ पुढील कार्ये पार पाडील :— आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळाची कार्ये.

(अ) हे मंडळ, त्या आयुक्तालयांतर्गत पोलीस उप-निरीक्षक ते पोलीस निरीक्षक या दर्जाच्या पोलीस अधिकाऱ्यांच्या सर्व बदल्या, पदस्थापना व सेवाविषयक इतर बाबी निर्णीत करील.

(ब) मंडळास, पोलीस उप-निरीक्षक ते पोलीस निरीक्षक या दर्जाच्या अधिकाऱ्यांची पदस्थापना व बदल्या आयुक्तालयाबाहेर करण्यासंबंधात पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २ याला उचित शिफारशी करण्यासाठी प्राधिकृत केलेले असेल.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, "पोलीस अधिकारी" या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, पोलीस उप-निरीक्षक ते पोलीस निरीक्षक या दर्जाचा पोलीस अधिकारी, असा आहे.

पोलीस आस्थापना मंडळांनी नियम व अटींचे अनुपालन करणे.

२२के. या अधिनियमाखालील कार्ये पार पाडतांना, पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक १, पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २, परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ आणि आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ हे, वेळोवेळी अंमलात असतील अशा नियमांसह व विनियमांसह कायद्याच्या सर्व तरतुदींचे अनुपालन व अनुसरण करतील.

पूर्वीची पोलीस आस्थापना मंडळे अस्तित्वात असण्याचे बंद होणे.

२२ल. या अधिनियमांतर्गत पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक १, पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २, परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ आणि आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ घटित करण्यात आल्यावर, दिनांक १५ जुलै २०१३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये गृह विभागाने घटित केलेली पूर्वीची पोलीस आस्थापना मंडळे अस्तित्वात असण्याचे बंद होईल :

परंतु, पूर्वीच्या पोलीस आस्थापना मंडळांनी घेतलेले निर्णय व केलेल्या शिफारशी, जणू काही, या अधिनियमाअन्वये संबंधित पोलीस आस्थापना मंडळांनी घेतलेले निर्णय व केलेल्या शिफारशी असल्याप्रमाणे, प्रवर्तनात असण्याचे चालू राहील.

राज्य शासनाच्या अधिकारास बाध न येणे.

२२म. या अधिनियमातील कोणत्याही गोष्टीमुळे, कोणत्याही दर्जाच्या पोलीस अधिकाऱ्याविरुद्ध शिस्तभंगाच्या कारवाईसंबंधातील सर्व बाबीसंबंधात राज्य शासनाच्या अथवा अन्य इतर कोणत्याही सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या अधिकारास बाध येणार नाही.

पोलीस कर्मचारी वर्ग यांचा सामान्य पदावधी, आणि सक्षम प्राधिकारी.

२२न. (१) पोलीस दलातील पोलीस कर्मचारीवर्गाचा एका पदावरील किंवा एका कार्यालयातील सामान्य पदावधी हा, पदोन्नती आणि नियत सेवावधी यांच्या अधीनतेने दोन वर्षे इतका असेल. सर्वसाधारण बदलीकरिता सक्षम प्राधिकारी पुढीलप्रमाणे असतील :—

	पोलीस कर्मचारी वर्ग		सक्षम प्राधिकारी
(अ)	भारतीय पोलीस सेवेतील अधिकारी	..	मुख्यमंत्री ;
(ब)	पोलीस उप-अधीक्षक व त्यावरील दर्जाचे महाराष्ट्र पोलीस सेवेतील अधिकारी	..	गृह मंत्री ;
(क)	पोलीस निरीक्षक दर्जापर्यंतचे अधिकारी	..	(अ) पोलीस आस्थापना मंडळ क्रमांक २.
		..	(ब) परिक्षेत्र स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ.
		..	(क) आयुक्तालय स्तरावरील पोलीस आस्थापना मंडळ :

परंतु, राज्य शासनास, जर,—

(अ) पोलीस कर्मचाऱ्याविरुद्ध शिस्तभंगाची कार्यवाही सुरू असेल किंवा योजलेली असेल; किंवा

(ब) पोलीस कर्मचाऱ्यास न्यायालयाने दोषी ठरविलेले असेल ; किंवा

(क) पोलीस कर्मचाऱ्याविरुध्द भ्रष्टाचाराचे आरोप करण्यात आलेले असतील; किंवा

(ड) अन्यथा पोलीस कर्मचारी आपली कर्तव्ये पार पाडण्यास अक्षम झालेला असेल ; किंवा

(इ) पोलीस कर्मचारी कर्तव्यच्युतीबाबत दोषी असेल,

तर, कोणत्याही पोलीस कर्मचाऱ्याचा सामान्य पदावधी पूर्ण होण्यापूर्वीच त्याची बदली करता येईल.

(२) पोट-कलम (१) मधील कारणांव्यतिरिक्त, अपवादात्मक प्रकरणांमध्ये, जनहितार्थ आणि प्रशासनिक निकडीनुसार, सक्षम प्राधिकारी पोलीस दलातील कोणत्याही पोलीस कर्मचाऱ्याची मुदतपूर्व बदली करील :

परंतु, सक्षम प्राधिकाऱ्यास, सर्वसाधारण अथवा विशेष आदेशाद्वारे, त्याच्या कोणत्याही दुय्यम प्राधिकाऱ्याला या पोट-कलमाखालील त्याचे अधिकार सोपवता येतील.

स्पष्टीकरण.—या पोट-कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " सक्षम प्राधिकारी " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, पुढीलप्रमाणे असेल :—

	पोलीस कर्मचारी वर्ग		सक्षम प्राधिकारी
(अ)	भारतीय पोलीस सेवेतील अधिकारी	..	मुख्यमंत्री ;
(ब)	पोलीस उप-निरीक्षक व त्यावरील दर्जाचे महाराष्ट्र पोलीस सेवेतील अधिकारी	..	गृह मंत्री ;
(क)	सहायक पोलीस उप-निरीक्षक दर्जापर्यंतचे पोलीस कर्मचारी	..	पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक.

२२ओ. (१) प्रत्येक पोलीस ठाण्यातील गुन्हे शाखा किंवा स्थानिक गुन्हे शाखा आणि तपास किंवा अन्वेषण कक्ष हे केवळ गुन्ह्यांच्या अन्वेषणावर लक्ष केंद्रित करतील आणि त्यांच्यावर सर्वसामान्यतः कायदा व सुव्यवस्था, सुरक्षा आणि इतर कर्तव्ये सोपविण्यात येणार नाहीत. अन्वेषण पोलीस आणि कायदा व सुव्यवस्था पोलीस यांचे विलगीकरण करणे.

(२) युनिट कमांडर हे प्रत्येक युनिटमधील अन्वेषण किंवा तपास शाखा आणि कायदा व सुव्यवस्था आणि इतर शाखा यांच्यामध्ये समन्वय असल्याची सुनिश्चिती करतील.

२२प. (१) राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण या नावाने संबोधले जाणारे एक प्राधिकरण घटित करील. राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण.

(२) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण पुढील सदस्यांचे मिळून बनलेले असेल :—

(अ)	उच्च न्यायालयाचे सेवानिवृत्त न्यायाधीश	..	अध्यक्ष ;
(ब)	विशेष पोलीस महानिरीक्षक दर्जापेक्षा कमी दर्जाचा नसेल असा, नियत वयोमानाने सेवानिवृत्त झालेला पोलीस अधिकारी	..	सदस्य ;
(क)	नागरी समाजातील मान्यवर व्यक्ती	..	सदस्य ;
(ड)	राज्य शासनाच्या सचिव दर्जापेक्षा कमी दर्जाचा नसलेला एक निवृत्त अधिकारी	..	सदस्य ;
(इ)	अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षकाच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जाचा नसलेला अधिकारी	..	सदस्य-सचिव.

(३) या अधिनियमान्वये राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण घटित केल्यावर, दिनांक १५ जुलै २०१३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये गृह विभागाने घटित केलेले पूर्वीचे राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण अस्तित्वात असण्याचे बंद होईल :

परंतु, पूर्वीच्या राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणासमोर प्रलंबित असणाऱ्या तक्रारी व चौकशी या जणू काही त्या तक्रारी किंवा चौकशी, या अधिनियमाखाली घटित करण्यात आलेल्या राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाकडे प्रलंबित असल्याप्रमाणे प्रवर्तनात असण्याचे चालू राहतील, आणि पूर्वीच्या राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाकडून शिफारशी करण्यात आल्या असतील तर, त्या जणू काहीं, या अधिनियमान्वये घटित करण्यात आलेल्या राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाकडून करण्यात आल्या असल्याप्रमाणे, प्रवर्तनात असण्याचे चालू राहतील.

(४) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचा अध्यक्ष, उच्च न्यायालयाच्या मुख्य न्यायमूर्तींकडून प्रस्तावित करण्यात आलेल्या नावांच्या नामिकेमधून, राज्य शासनाकडून निवडण्यात येईल.

२२क्यू. (१) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण पुढील अधिकारांचा वापर करील व कार्ये पार पाडील :— राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचे अधिकार व कार्ये.

(अ) स्वतः होऊन, किंवा,—

(एक) एखादी बळी पडलेली व्यक्ती किंवा तिच्या कुटुंबातील सदस्य किंवा तिच्या वतीने इतर कोणतीही व्यक्ती ;

(दोन) राष्ट्रीय किंवा राज्य मानवी हक्क आयोग ; आणि

(तीन) पोलीस,

यांच्याकडून एखाद्या पोलीस अधिकाऱ्याविरुद्ध—

(एक) पोलीस कोठडीतील मृत्यू ;

(दोन) भारतीय दंड संहितेच्या कलम ३२० खाली व्याख्या केल्याप्रमाणे गंभीर दुखापत ; १८६० चा ४५.

(तीन) बलात्कार किंवा बलात्कार करण्याचा प्रयत्न ;

(चार) विहित केलेली कार्यपद्धती न अनुसरता केलेली अटक किंवा स्थानबद्धता ;

(पाच) भ्रष्टाचार ;

(सहा) बलादग्रहण (खंडणी उकळणे) ;

(सात) जमीन किंवा घर बळकावणे ; आणि

(आठ) ज्यामध्ये कायद्याच्या कोणत्याही तरतुदींचे गंभीर उल्लंघन किंवा कायदेशीर प्राधिकाराचा दुरुपयोग याचा अंतर्भाव असेल अशी इतर कोणतीही बाब,

यासंबंधात राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाकडे दाखल करण्यात आलेल्या एखाद्या तक्रारीवर चौकशी करणे ;

(ब) कोणत्याही व्यक्तीस, प्राधिकरणाच्या मते, चौकशीच्या विषयवस्तुशी उपयुक्त, किंवा संबद्ध होऊ शकेल अशा मुद्यावर किंवा बाबींवर माहिती पुरविण्यासाठी फर्मावणे.

(२) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचे सदस्य, प्राधिकरणासाठी, पूर्णकालिक तत्त्वावर काम करतील. राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाच्या अशासकीय सदस्यांचे वेतन किंवा मानधन आणि देय असणारे इतर भत्ते, आणि सेवेच्या इतर अटी व शर्ती या, राज्य शासनाकडून विहित करण्यात येतील, त्याप्रमाणे असतील.

(३) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाच्या सदस्यांचा पदावधी हा तीन वर्षे असेल.

(४) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणास, पोट-कलम (१) मध्ये निर्देशिलेल्या कोणत्याही बाबींची चौकशी करतेवेळी, पुढील बाबींच्या संबंधात, दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८ खाली एखाद्या दिवाणी दाव्याची न्यायचौकशी करतेवेळी दिवाणी न्यायालयाला जे अधिकार आहेत ते सर्व अधिकार असतील :— १९०८ चा ५.

(अ) साक्षीदारांना समन्स पाठविणे व त्यांना हजर राहण्यास भाग पाडणे आणि त्यांची शपथेवर तपासणी करणे ;

(ब) कोणत्याही दस्तऐवजाचा शोध घेण्यास व तो सादर करण्यास फर्मावणे ;

(क) शपथपत्रांवर पुरावा स्वीकारणे ;

(ड) कोणताही सार्वजनिक अभिलेख किंवा त्याची प्रत कोणत्याही न्यायालयाकडून किंवा कार्यालयाकडून मागविणे ;

(इ) साक्षीदारांची किंवा दस्तऐवजांची तपासणी करण्याकरिता आयोगपत्र काढणे ; आणि

(फ) राज्य शासनाकडून विहित करण्यात येतील अशा इतर कोणत्याही बाबी.

(५) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणास, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाच्या मते, चौकशीच्या विषयवस्तुशी उपयुक्त असतील, किंवा त्याच्याशी संबद्ध असतील अशा मुद्यांवर किंवा बाबींवर माहिती पुरविण्यासाठी कायदेशीर विशेषाधिकारांना अधीन राहून, कोणत्याही व्यक्तीची चौकशी करण्याचा अधिकार असेल, आणि अशा प्रकारे आवश्यक केलेली कोणतीही व्यक्ती, भारतीय दंड संहितेच्या कलमे १७६ आणि १७७ च्या अर्थांतर्गत, अशी माहिती देण्यास विधित बद्ध असल्याचे मानण्यात येईल. १८६० चा ४५.

(६) या अधिनियमात काहीही अंतर्भूत असले तरी, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण एक दिवाणी न्यायालय असल्याचे मानण्यात येईल, आणि भारतीय दंड संहितेच्या कलम १७५, १७८, १७९, १८० किंवा २२८ मध्ये विशद केलेला एखादा अपराध प्राधिकरणाच्या नजरेसमोर किंवा त्याच्या समक्ष घडला असेल तेव्हा प्राधिकरणास, त्या अपराध्याला हवालातीत स्थानबद्ध करण्याची व्यवस्था करता येईल आणि, त्यांस त्याच दिवशी आपले कामकाज थांबण्यापूर्वी कोणत्याही वेळी त्या अपराधाची दखल घेता येईल आणि त्या अपराध्याला या कलमान्वये शिक्षा का १८६० चा ४५.

करण्यात येऊ नये याची कारणे दाखवण्याची त्याला वाजवी संधी दिल्यानंतर, त्या अपराध्याला, दोनशे रुपयांपेक्षा अधिक नसेल इतक्या द्रव्यदंडाची, आणि द्रव्यदंड भरण्यात कसूर केल्यास, असा द्रव्यदंड लवकर न भरल्याबद्दल, एका महिन्यापर्यंत असू शकेल इतक्या साध्या कारावासाची शिक्षा करता येईल. एखाद्या व्यक्तीवर फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ च्या कलम ३४५ मध्ये निर्देश केलेल्या कोणत्याही अपराधाचा आरोप केला असल्याचे आणि तो अपराध त्याच्यासमोर किंवा त्याच्या समक्ष घडला असल्याचे राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचे कोणत्याही प्रकरणात मत बनले तर त्या व्यक्तीला, द्रव्यदंड भरण्यात कसूर केल्याव्यतिरिक्त कारावासाची शिक्षा किंवा दोनशे रुपयांपेक्षा जास्त द्रव्यदंड ठोठवावा किंवा ते प्रकरण फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याच्या कलम ३४५ अन्वये निकालात काढू नये असे राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचे इतर कोणत्याही कारणास्तव मत बनले असेल तर, अशा राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणास, अपराधाची घटक तथ्ये आणि यात वर तरतूद केल्याप्रमाणे आरोपीची जबानी नोंदवून घेतल्यानंतर, ते प्रकरण, त्या प्रकरणाची न्यायचौकशी करण्याची अधिकारिता असणाऱ्या दंडाधिकाऱ्याकडे पाठवता येईल आणि अशा दंडाधिकाऱ्यासमोर अशा व्यक्तीने उपस्थित रहाण्याकरिता जामीन द्यावा असे फर्माविता येईल किंवा पुरेसा जामीन देण्यात आला नाही तर, अशा व्यक्तीस अशा दंडाधिकाऱ्याच्या अभिरक्षेत पाठवील. ज्या दंडाधिकाऱ्याकडे असे कोणतेही प्रकरण पाठविण्यात येईल तो दंडाधिकारी, जणू काही ते प्रकरण एखाद्या पोलीस तक्रारीवरून दाखल करण्यात आले होते त्याप्रमाणे त्यावर पुढील कार्यवाही करील.

(१९७४ चा २.) (१९७४ चा २.)

(७) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणासमोरील प्रत्येक कार्यवाही ही, भारतीय दंड संहितेच्या कलमे १९३ आणि २२८ च्या अर्थांतर्गत आणि कलम १९६ च्या प्रयोजनार्थ एक न्यायिक कार्यवाही असल्याचे मानण्यात येईल. राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण हे फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ च्या कलम १९५ आणि प्रकरण सव्वीस च्या सर्व प्रयोजनांसाठी, एक दिवाणी न्यायालय असल्याचे मानण्यात येईल.

(१८६० चा ४५.) (१९७४ चा २.)

(८) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणास, साक्षीदार, बळी पडलेली व्यक्ती व त्यांचे कुटुंबीय, ज्यांना तक्रार करण्यासाठी किंवा पुरावा देण्याकरिता कोणत्याही धमकीस किंवा सतावणूकीस तोंड द्यावे लागू शकते, त्यांच्या संरक्षणाची सुनिश्चिती होण्याकरिता, उपाययोजना करण्यासाठी, राज्य शासनास सल्ला देण्याचा अधिकार आहे.

(९) अध्यक्षाकडून लेखी प्राधिकृत करण्यात येईल असा राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचा कोणताही सदस्य, कोणत्याही पोलीस ठाण्यास, अटककोठडीस, किंवा पोलीसांकडून स्थानबद्ध करण्यासाठी वापरण्यात येणारी इतर कोणतीही ठिकाणे यांना भेट देऊ शकेल आणि त्यास योग्य वाटल्यास, त्याला एका पोलीस अधिकाऱ्यास बरोबर नेता येईल.

(१०) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण, क्षेत्रीय चौकशीच्या प्रयोजनार्थ, चौकशीच्या विषयवस्तूवर चौकशी करण्यासाठी आणि प्राधिकरणास एक अहवाल सादर करण्यासाठी, त्यास योग्य वाटेल अशा एखाद्या व्यक्तीला, निदेश देईल.

राज्य शासनास सादर करावयाचा अहवाल.

२२र. (१) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण, चौकशी पूर्ण झाल्यानंतर, राज्य शासनाकडून विहित करण्यात येईल अशा कालावधीत, राज्य शासनास, एक अहवाल सादर करील.

(२) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाकडून अहवाल मिळाल्यानंतर, राज्य शासन पुढीलपैकी कोणतीही उपाययोजना करील :—

(अ) राज्य शासन, अहवाल स्वीकारील आणि पोट-कलम (३) मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे अहवाल फेटाळण्याच्या अधिकाराचा राज्य शासनाने वापर केला असल्याखेरीज, त्यावर कृती करील.

(ब) शिस्तभंगाची कार्यवाही सुरू करण्याच्या प्रयोजनार्थ, त्या चौकशीस प्रारंभिक चौकशी असल्याचे मानणे, आणि त्यानंतर, राज्य शासन, किंवा यथास्थिति, सक्षम प्राधिकारी, कसूरदार पोलीस अधिकाऱ्याविरुद्ध शिस्तभंगाची कार्यवाही सुरू करण्याचा निदेश देईल.

(क) जर राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाच्या अहवालावरून दखलपात्र अपराध घडला असल्याचे प्रथमदर्शनीच स्पष्ट होत असेल तर, राज्य शासन तो अहवाल संबंधित पोलीस ठाण्याकडे पाठवील आणि त्यावरून, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ च्या कलम १५४ अन्वये, त्याची प्रथम माहिती अहवाल म्हणून नोंद करता येईल.

(१९७४ चा २.)

(३) या अधिनियमात काहीहीं अंतर्भूत असले तरी, राज्य शासनास, अपवादात्मक प्रकरणांमध्ये राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचा अहवाल, कारणे लेखी नमूद करून फेटाळता येईल.

(४) राज्य शासनाने राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचा अहवाल फेटाळल्यास त्यास, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाला त्या प्रकरणात अधिक चौकशी करण्यास आणि त्याबाबतीत नव्याने अहवाल सादर करण्यास फर्माविता येईल.

स्पष्टीकरण.—कलम २२क्यू व या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " पोलीस अधिकारी " या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, पोलीस उप-अधीक्षक किंवा सहायक पोलीस आयुक्त याच्या दर्जाचा किंवा त्यावरील दर्जाचा पोलीस अधिकारी, असा आहे.

विभाग स्तरीय पोलीस तक्रार प्राधिकरण.

२२स. (१) राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनार्थ, विभाग स्तरीय पोलीस तक्रार प्राधिकरण या नावाने संबोधले जाणारे प्राधिकरण घटित करील.

(२) विभाग स्तरीय पोलीस तक्रार प्राधिकरण पुढील सदस्यांनी मिळून बनलेले असेल :—

(अ) निवृत्त प्रधान जिल्हा न्यायाधीश ... अध्यक्ष ;

(ब) पोलीस अधीक्षकाच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जाचा नसलेला नियत वयोमानाने सेवानिवृत्त झालेला एखादा अधिकारी ... सदस्य ;

(क) पोलीस उप-आयुक्त (मुख्यालय) ... सदस्य ;

(ड) नागरी समाजामधील मान्यवर व्यक्ती ... सदस्य ;

(इ) पोलीस उप-अधीक्षकाच्या दर्जाचा किंवा त्याच्या समतुल्य दर्जाचा अधिकारी ... सदस्य-सचिव.

(३) पोट-कलम (१) अन्वये विभाग स्तरीय पोलीस तक्रार प्राधिकरण घटित केल्यावर, दिनांक १५ जुलै २०१३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये गृह विभागाने घटित केलेले पूर्वीचे जिल्हा पोलीस तक्रार प्राधिकरण अस्तित्वात असण्याचे बंद होईल.

(४) तक्रारी किंवा चौकशी आणि शिफारशी, अध्यक्षांची नेमणूक, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचे अधिकार व कार्ये आणि त्याने राज्य शासनाला अहवाल सादर करणे यासंबंधातील, अनुक्रमे, कलमे २२प, २२क्यू व २२र यांच्या तरतुदी, योग्य त्या फेरफारांसह, विभाग स्तरीय पोलीस तक्रार प्राधिकरणास लागू असतील.

पोलीस अधिकाऱ्याविरुद्ध खोटी तक्रार केल्याबद्दल खटला.

२२ट. (१) या अधिनियमामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, जो कोणी, या अधिनियमान्वये पोलीस अधिकाऱ्याविरुद्ध कोणतीही खोटी किंवा शुल्लक तक्रार करील तिला, दोषसिद्धीनंतर, दोन वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कोणत्याही वर्णनाच्या कारावासाची किंवा द्रव्यदंडाची शिक्षा करण्यात येईल किंवा दोन्ही शिक्षा करण्यात येतील आणि जर अशी कार्यवाही मृत्युदंडाच्या शिक्षेच्या, आजीवन कारावासाच्या शिक्षेच्या किंवा सात वर्षांच्या किंवा त्याहून अधिक कालावधीच्या कारावासाच्या शिक्षेच्या अपराधासाठीच्या, खोट्या आरोपावरून दाखल केली असेल तर, तो, सात वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कोणत्याही एका वर्णनाच्या कारावासाच्या शिक्षेस पात्र असेल आणि, द्रव्यदंडाच्या शिक्षेसदेखील पात्र असेल.

(२) न्यायालयाने, पोट-कलम (१) अन्वये एखाद्या अपराधाची दखल घेण्याच्या बाबतीत, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याच्या कलम १९५ च्या तरतुदी, योग्य त्या फेरफारांसह, लागू होतील. १९७४ चा २.

(३) या अधिनियमान्वये, खोटी किंवा शुल्लक तक्रार केल्याबद्दल एखाद्या व्यक्तीचा दोष सिद्ध झाल्यास, अशी व्यक्ती, ज्याच्याविरुद्ध तिने खोटी किंवा शुल्लक तक्रार केली असेल अशा संबंधित पोलीस अधिकाऱ्याला भरपाई देण्यास त्याचबरोबर खटला चालविण्याबद्दलचा कायदेशीर खर्च, तसेच, न्यायालय पोट-कलम (२) अन्वये त्या खटल्याची न्यायचौकशी करून निर्धारित करील अशी नुकसानभरपाईची रक्कम देण्यास पात्र ठरेल.

(४) या कलमात अंतर्भूत केलेली कोणतीही गोष्ट, सद्भावनापूर्वक केलेल्या तक्रारीच्या बाबतीत लागू होणार नाही.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, " सद्भावना " या शब्दप्रयोगास, भारतीय दंड संहिता याच्या कलम ५२ मध्ये जो अर्थ नेमून दिलेला असेल, तोच अर्थ असेल. ". १८६० चा ४५.

२०१४ चा महा. अध्या. ८. **५.** (१) महाराष्ट्र पोलीस (सुधारणा व पुढे चालू ठेवणे) अध्यादेश, २०१४ हा, याद्वारे, निरसित करण्यात येत आहे. सन २०१४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ८ याचे निरसन व व्यावृत्ती.

(२) अशाप्रकारे निरसन झाले असले तरीही, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमान्वये आलेली कोणतीही कृती किंवा कोणतीही कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा दिलेला कोणताही आदेश यांसह) ही, या अधिनियमान्वये सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदींन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिति, काढण्यात आलेली अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

६. (१) या अधिनियमाद्वारे सुधारणा केलेल्या मुख्य अधिनियमाच्या तरतुदींची अंमलबजावणी करताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनास अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनांसाठी त्यास आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल असा, या अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसेल असा निदेश, **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, देता येईल : अडचणी दूर करण्याचा अधिकार.

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर असा कोणताही आदेश काढता येणार नाही.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये काढण्यात आलेला प्रत्येक आदेश, तो काढण्यात आल्यानंतर, शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल.

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004, EDITOR : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.

RNI No. MAHBIL /2009/35527

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार–क

वर्ष ३, अंक ४१] मंगळवार, ऑक्टोबर ३, २०१७/आश्विन ११, शके १९३९ [पृष्ठे १९, किंमत : रुपये ९.००

असाधारण क्रमांक ४९

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाव्यतिरिक्त इतर वैधानिक प्राधिकाऱ्यांनी तयार केलेले (भाग एक, एक-अ व एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले वैधानिक नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त इतर) वैधानिक नियम व आदेश ; यात भारत सरकार, उच्च न्यायालय, पोलीस आयुक्त, आयुक्त (राज्य उत्पादन शुल्क), जिल्हादंडाधिकारी व निवडणूक आयोग, निवडणूक न्यायाधिकरण, निवडणूक निर्णय अधिकारी व निवडणूक आयोगाखालील इतर प्राधिकारी यांनी तयार केलेले वैधानिक नियम व आदेश यांचा समावेश होतो.

राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण

कूपरेज टेलिफोन एक्सचेंज बिल्डिंग, ४था मजला, महर्षि कर्वे मार्ग

मुंबई ४०० ०२१, दिनांक २९ सप्टेंबर २०१७

अधिसूचना

महाराष्ट्र पोलीस अधिनियम.

क्रमांक रापोतप्रा/नियमावली/प्र.क्र.१४२/२०१७.— महाराष्ट्र राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण (सेवेच्या शर्ती) नियम २०१६, याच्या नियम १० अनुसार, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाच्या कामकाजाचे विनियमन करण्यासाठी राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण पुढील विनियम करीत आहे :—

१. **संक्षिप्त नाव व प्रारंभ.**— या विनियमांना, महाराष्ट्र राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण (प्रशासन व कार्यपद्धती) विनियम, २०१७, असे म्हणावे.

२. **व्याख्या.**— (१) या विनियमांत, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) “अधिनियम” याचा अर्थ, वेळोवेळी सुधारणा केल्याप्रमाणे महाराष्ट्र पोलीस अधिनियम, १९५१, असा आहे आणि त्यामध्ये महाराष्ट्र पोलीस (सुधारणा व पुढे चालू ठेवणे) अधिनियम, २०१४, याचा समावेश होतो ;

(ख) “प्राधिकरण” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम २२प च्या पोट-कलम (२) अन्वये, स्थापन केलेले राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण, असा आहे ;

(ग) “अध्यक्ष” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम २२प च्या पोट-कलम (२) अन्वये, नियुक्त केलेल्या राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाचा अध्यक्ष, असा आहे ;

(घ) “संहिता” याचा अर्थ, महाराष्ट्र राज्यास लागू असलेली दिवाणी प्रक्रिया संहिता (१९०८ चा ५), असा आहे ;

(ङ) "तक्रारदार" याचा अर्थ, पीडित व्यक्ती किंवा या अधिनियमान्वये जिने किंवा जिच्या वतीने, तक्रार करण्यात आली आहे अशी व्यक्ती, असा आहे ;

(च) "तक्रार" याचा अर्थ, या अधिनियमान्वये, राज्य प्राधिकरणाकडून दखल घेण्यात आलेली गैरवर्तणूकविषयक तक्रार, असा आहे ;

(छ) "खंड न्यायपीठ" याचा अर्थ, अध्यक्षाने घटित केल्याप्रमाणे राज्य प्राधिकरणाच्या दोन सदस्यांचा अंतर्भाव असलेले न्यायपीठ, असा आहे ;

(ज) "चौकशी" याचा अर्थ, या विनियमांच्या विनियम ७ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कार्यपद्धतीनुसार केलेली चौकशी, असा आहे ;

(झ) "पूर्ण न्यायपीठ" याचा अर्थ, अध्यक्षाने घटित केल्याप्रमाणे राज्य प्राधिकरणाच्या तीन किंवा अधिक सदस्यांचा अंतर्भाव असलेले न्यायपीठ, असा आहे ;

(ञ) "शासन" याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे ;

(ट) "भाषा" याचा अर्थ, प्राधिकरणांची अधिकृत भाषा असा आहे जी सर्व व्यावहारिक कामकाजांसाठी मराठी असेल, तथापि, मराठी जाणणारे लघुलेखक/ कर्मचारीवर्ग उपलब्ध नसल्यामुळे किंवा तक्रारदाराच्या भाषेमुळे त्यास अपवाद करता येईल ;

(ठ) "सदस्य" याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम २२प च्या पोट-कलम (२) अन्वये नियुक्त केलेला राज्य प्राधिकरणाचा सदस्य, असा आहे ;

(ड) "सदस्य-सचिव" याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम २२प च्या पोट-कलम (२) अन्वये नियुक्त केल्याप्रमाणे, राज्य प्राधिकरणाचा सदस्य-सचिव म्हणून राज्य शासनाने अशा प्रकारे नियुक्त केलेला पोलीस अधिकारी, असा आहे ;

(ढ) "गैरवर्तणूक" याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम २२क्यू १(अ) (एक ते आठ) मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे, कोणत्याही सार्वजनिक सदस्याच्या हक्कास प्रतिकुलरित्या परिणाम करणाऱ्या पोलीस अधिकाऱ्यास लागू असलेला कोणताही कायदा, नियम व विनियम यांचा एखाद्या पोलीस अधिकाऱ्याने जाणीवपूर्वक भंग करणे किंवा त्याकडे दुर्लक्ष करणे, असा आहे ;

(ण) "जबाबदेयी अधिकारी" याचा अर्थ, ज्या पोलीस कर्मचाऱ्याच्या बाबतीत तक्रार केली आहे किंवा तक्रारदाराने ज्याच्या विरुद्ध तक्रार दाखल केली आहे असा पोलीस कर्मचारी, असा आहे ;

(त) "कलम" याचा अर्थ, अधिनियमाचे कलम, असा आहे ;

(थ) "एकल न्यायपीठ" याचा अर्थ, अध्यक्षाने घटित केल्याप्रमाणे राज्य प्राधिकरणाच्या एका सदस्याचा अंतर्भाव असलेले न्यायपीठ, असा आहे ;

(द) "युनिट" याचा अर्थ, पोलीस आयुक्तालय, जिल्हा, पोलीस खात्यातील विशेष शाखा किंवा गुप्त वार्ता विभाग (एसआयडी), गुन्हा अन्वेषण विभाग (सीआयडी), लाचलुचपत प्रतिबंध विभाग (एसीबी), राज्य राखीव पोलीस बल (एसआरपीएफ) आणि पोलीस प्रशिक्षण संस्था इत्यादींपुरत्या मर्यादित नसलेल्या विभागांसह संलग्न विभाग, असा आहे.

(२) यात वर वापरलेले परंतु व्याख्या न केलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना अधिनियमामध्ये व संहितेमध्ये अनुक्रमे त्यांना जे अर्थ नेमून देण्यात आले असतील तेच अर्थ असतील.

३. प्राधिकरणाच्या बैठकीचे ठिकाण व त्याचे अधिकार क्षेत्र.—(१) प्राधिकरणाच्या बैठकीचे ठिकाण सर्वसाधारणपणे मुंबईतील त्याचे मुख्यालय असेल. तथापि, अध्यक्षांच्या स्वेच्छानिर्णयानुसार त्यास आवश्यक व इष्ट वाटतील अशा राज्यातील कोणत्याही अन्य ठिकाणी आपल्या बैठकी घेता येतील.

(२) प्राधिकरणाचे अधिकार क्षेत्र हे, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्य असेल.

(३) पोलीस उप अधीक्षकाच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांसोबत पोलीस उप अधीक्षकाच्या दर्जाचे व त्याच्या दर्जापेक्षा वरचा दर्जा असणारे वरिष्ठ अधिकारी यांची चौकशी होत असेल तेव्हा, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणामार्फत कार्यवाही करण्यात येईल.

४. सर्वसाधारणपणे विचारात न घेण्याजोग्या तक्रारी.—प्राधिकरण पुढील स्वरुपाच्या तक्रारी खारीज करील :—

(क) मोघम, निनावी, खोट्या नावाच्या, वाचण्यास कठीण, नगण्य किंवा क्षुल्लक ;

(ख) कथित कृती आणि/किंवा अकृती घडल्यापासून एक वर्षानंतर तक्रार सादर करण्यात आली असेल ;

(ग) घर किंवा जमीन, इत्यादि बळकावण्यामध्ये सहभागी असणारे पोलीस अधिकारी वगळून दिवाणी वाद, इत्यादींमध्ये चौकशी केली जात नसेल ;

(घ) सेवाविषयक बाबी किंवा कामगार किंवा औद्योगिक विवादाशी संबंधित बाबी ;

(ङ) न्यायालयापुढे किंवा कोणत्याही न्यायाधिकरणापुढे न्यायप्रविष्ट असलेली बाब ;

(च) न्यायाधिकरण किंवा कोणत्याही अन्य न्यायिकवत प्राधिकरण यांच्या न्यायिक अधिमताने अथवा निर्णयाने समाविष्ट केलेली बाब ;

(छ) राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरणाच्या कक्षेबाहेरील बाब ;

(ज) वरिष्ठ पर्यवेक्षकीय अधिकाऱ्याकडे करण्यात न आलेली तक्रार किंवा अशी तक्रार दाखल केल्यापासून एक महिन्याचा कालावधी उलटून गेला नसेल अशी तक्रार.

५. **प्राधिकरणाच्या बैठकी व निर्णय.—** (क) प्राधिकरणाचे प्रत्येक कामकाज अध्यक्षांच्या अध्यक्षतेखाली उपस्थित सदस्य यांचेसह पार पाडले जाईल ;

(ख) प्राधिकरणाच्या पूर्ण न्यायपीठाकडून ज्या कोणत्याही बैठकीत निर्णय घेणे आवश्यक आहे, त्या बैठकीची गणपूर्ती अध्यक्षांसहित तीन सदस्य करतील. उपस्थित असणाऱ्या व मतदान करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या सदस्यांच्या बहुमताने सर्व निर्णय घेण्यात येतील. कोणतीही मतभिन्नता असेल तर, त्याची कागदोपत्री नोंद घेण्यात येईल. तथापि, बहुमताच्या आधारावर निर्णय घेण्यात येईल :

परंतु, जर समसमान मते पडली असतील तर बैठकीचे अध्यक्षपद भूषविणाऱ्या व्यक्तीला दुसरे व निर्णायक मत टाकण्याचा अधिकार राहील ;

(ग) प्राधिकरणाच्या कोणत्याही बैठकीस एखादा सदस्य अनुपस्थित असेल किंवा सदस्याचे एखादे पद रिक्त असेल तर, जोपर्यंत गणपूर्ती होत असेल तोपर्यंत सदर कामकाज चालू ठेवण्यास बाधा पोचणार नाही ;

(घ) मुख्य प्रशासकीय अधिकारी किंवा कोणतीही अन्य पदनिर्देशित व्यक्ती, प्राधिकरणाच्या प्रत्येक बैठकीच्या कार्यवृत्तांची नोंद घेईल. प्राधिकरणाचा मुख्य प्रशासकीय अधिकारी किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, प्राधिकरणाचा अभिलेख ठेवील ;

(ङ) अध्यक्ष अथवा सदस्य यांच्या नियुक्तीतील तांत्रिक कारणांवरून केवळ प्राधिकरणाचा कोणताही निर्णय अवैध ठरणार नाही ;

(च) सदस्य-सचिव अथवा पदनिर्देशित अधिकारी प्रत्येक बैठकीच्या मान्यता दिलेल्या सर्व कार्यवृत्तांची मूळ प्रत ठेवील ;

(छ) प्राधिकरणाने घेतलेल्या निर्णयासंबंधीच्या अनुवर्ती कार्यवाहीचा अहवाल, निर्णयाची अंमलबजावणी होईपर्यंत सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी यांच्यामार्फत नंतरच्या प्रत्येक बैठकीमध्ये सादर करण्यात येईल.

६. **तक्रारी दाखल करण्याची व त्यांची नोंद घेण्याची कार्यपद्धती.—**(१) पोलिसांच्या "गैरवर्तणुकीच्या" एक किंवा अनेक प्रसंगांची प्राधिकरणामार्फत चौकशी करू इच्छिणारी कोणतीही व्यक्ती, खास करून मराठी, हिंदी अथवा इंग्रजी भाषेत प्राधिकरणाकडे लेखी तक्रार सादर करील.

(२) घटनेचा जेवढा उपलब्ध असेल तेवढा सर्व संबद्ध तपशील दिलेली तक्रार, साध्या कागदावर सादर करण्यात येईल किंवा ती ऑनलाईन डिजिटल नमुन्यात सादर करण्यात येईल. तक्रारींबाबत कोणतीही फी आकारण्यात येणार नाही.

(३) या विनियमांना जोडलेल्या जोडपत्र "अ" मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे, त्याच्या वैयक्तिक माहितीनुसार, तक्रारीत नमूद केलेला सर्व संबद्ध तपशील खरा व बरोबर आहे हे नमूद करणाऱ्या स्वसाक्षांकनाद्वारे दाखल केलेल्या अशा प्रत्येक तक्रारीस पुष्टी देण्यात येईल.

(४) तक्रार, पोस्टाने किंवा कुरीअरने किंवा ई-मेल पाठवून किंवा प्राधिकरणाच्या संकेतस्थळावरील डिजिटल नमुन्यामध्ये अथवा प्राधिकरणाच्या कार्यालयात व्यक्तिशः जाऊन सादर करता येईल.

(५) तक्रारदारास, त्यास तसे वाटत असेल तर आणि केलेल्या आरोपांच्या पुष्ट्यर्थ.—

(क) घटना घडल्यानंतर लगेच पीडित व्यक्तीची ज्याने तपासणी केली असेल त्या अर्हताप्राप्त डॉक्टरने दिलेला, पीडित व्यक्तीच्या शरीरावरील दुखापतीचे स्वरुप स्पष्ट करणारा वैद्यकीय अहवाल, किंवा दिलेले कोणतेही प्रमाणपत्र ;

(ख) पीडित व्यक्तीच्या शरीरावरील दुखापती दर्शविणारी छायाचित्रे किंवा चौकशीच्या वेळचे अभिलेख ;

(ग) अर्जामध्ये अंतर्भूत असलेल्या कथित आरोपांशी संबंधित श्राव्य अथवा दृक श्राव्य मुद्रण ;

(घ) संबंधित पोलीस ठाण्याच्या दैनंदिनीचा संबद्ध उतारा ;

(ङ) प्रथम माहिती अहवालाची (एफआयआरची) प्रत, कोणतीही असल्यास ;

(च) अटकेबाबतच्या ज्ञापनाची प्रत ;

(छ) तक्रारदाराने विचारात घेतलेले संबद्ध अन्य कोणतेही कागदपत्र ;

तक्रारदाराला, वरील खंडामध्ये नमूद केलेल्या कागदपत्रांच्या किंवा अभिलेखांच्या छायांकित प्रती सादर करता येतील.

(६) प्राधिकरणाचा सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, अधिनियमाच्या कलम २२क्यू (१) (एक) अनुसार स्वत:हून कार्यवाही करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या निदेशांन्वये किंवा राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाकडून किंवा राज्य मानवी हक्क आयोगाकडून किंवा लोकायुक्ताकडून किंवा शासनाकडून किंवा कोणत्याही अन्य सार्वजनिक प्राधिकरणाकडून प्राप्त झालेल्या माहितीवरून आणि कलम २२क्यू (१) (एक ते तीन) अन्वये योजल्याप्रमाणे तक्रार प्रकरणाची नोंद घेईल.

(७) प्राधिकरणाचा सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, प्राधिकरणाकडे नोंदवलेल्या तक्रारींविषयीच्या नोंदवह्या, प्राधिकरणाने विनिर्दिष्ट केलेल्या प्रपत्रामध्ये ठेवील.

(८) प्राधिकरणाकडील तक्रारींची छाननी करणे व ती पुढे पाठवणे.—

(क) तक्रारीबाबतच्या प्रकरणाची नोंद केल्यावर सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, तक्रार प्राप्त झाल्यानंतर कामाच्या सात दिवसांच्या आत तिच्या पुष्ट्यर्थ प्राप्त झालेल्या कागदपत्रांसह ती तक्रार पुढील निदेशांकरिता प्राधिकरणापुढे ठेवील ;

(ख) प्राधिकरण, तक्रार आणि सर्व पुष्ट्यर्थ कागदपत्रे यांची तपासणी करील आणि प्राधिकरणाकडे तक्रारीबाबत किंवा अन्यथा चौकशी करण्याची अधिकारिता आहे किंवा कसे, यांचा निर्णय घेईल;

(ग) तक्रारीची तपासणी केल्यानंतर जर सदर विषयवस्तू ही, प्राधिकरणाच्या अधिकारितेत येत नाही असे प्राधिकरणाचे मत असेल तर मात्र, प्राधिकरण लेखी कारणे नोंदवून परंतु, शक्यतोवर अशा तक्रारीच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत, तक्रार फेटाळील ;

(घ) तक्रारीची प्रारंभिक तपासणी केल्यानंतर, जर, **प्रथमदर्शनी** कोणतीही बाजू सयुक्तिक नाही असे प्राधिकरणाचे मत असेल तर, प्राधिकरण, तक्रार नोंदवल्यापासून शक्यतोवर पंधरा दिवसांच्या आंत, लेखी कारणे नोंदवून, तक्रार फेटाळील ;

(ङ) प्राधिकरणाची जर तक्रार आपल्या अधिकारक्षेत्रात येते, याबद्दल खात्री पटली असेल आणि चौकशीसाठी **प्रथमदर्शनी** संयुक्तिक बाजू असेल तर मात्र, प्राधिकरण, अधिनियम व या विनियमांन्वये चौकशी सुरू करील.

(९) सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, या विनियमांन्वये प्राधिकरणाचा अधिकृत आदेश काढील आणि तक्रारदारास किंवा यथास्थिती, तक्रारदाराच्या प्रतिनिधीस सदर आदेशाची प्रत विनामूल्य पाठवील.

७. चौकशी करणे :— (१) जर प्राधिकरणाने कोणत्याही तक्रारीची चौकशी करण्याचे ठरविले असेल तर, ते या विनियमांना जोडलेल्या जोडपत्र "ब" अनुसार सर्व संबंधित अधिकारी किंवा त्या प्रकरणांशी संबंधित असणाऱ्या अधिकाऱ्यांना किंवा तक्रारदाराने ज्याच्याविरुद्ध तक्रार केली असेल त्यास नोटीस देईल.

(२) पोट-नियम (१) अन्वये जबाबदेयी अधिकाऱ्यास किंवा अधिकाऱ्यांना प्राधिकरणाने दिलेल्या प्रत्येक नोटिशीबरोबर, तक्रारीसोबत दाखल केलेल्या कागदपत्रांची प्रत, तसेच त्या पुष्ट्यर्थ कागदपत्रे, कोणतीही असल्यास, जोडण्यात येतील.

(३) पोलीस अधीक्षकाच्या दर्जाच्या आणि त्यावरील दर्जाच्या अधिकाऱ्यास नोटीस पाठविण्यात आली असेल तर, नोटिशीची प्रत पोलीस महासंचालकांनादेखील पाठविण्यात येईल.

(४) जर जबाबदेयी अधिकारी हा, पोलीस महासंचालक दर्जाचा अधिकारी असेल तर मात्र, पुष्ट्यर्थ कागदपत्रांसोबत नोटिशीची प्रत, महाराष्ट्र राज्य शासनास पाठविण्यात येईल.

(५) जर पोलीस अधीक्षकाच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जाच्या अधिकाऱ्याला नोटीस पाठविण्यात आली असेल तर, पुष्ट्यर्थ कागदपत्रांसह नोटिशीची प्रत, त्याच्या वरिष्ठ पोलीस आयुक्तांस किंवा पोलीस अधीक्षकास किंवा यथास्थिति, युनिटच्या प्रभारी अधिकाऱ्यास पाठविण्यात येईल.

(६) जबाबदेयी अधिकारी हा, उप-विनियम (१) अन्वये पाठवलेली नोटीस प्राप्त झाल्यापासून तीस दिवसांच्या आत, त्याची तशी इच्छा असल्यास, प्राधिकरणाकडे आपले उत्तर, पुष्ट्यर्थ कागदपत्रे, कोणतीही असतील तर, त्यांसह, सादर करील.

(७) सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, जबाबदेयी अधिकाऱ्याकडून प्राप्त झालेली उत्तराची प्रत आणि त्या पुष्ट्यर्थ कागदपत्रे यांच्या प्रती, त्या प्राप्त झाल्यापासून कामकाजाच्या सात दिवसांच्या आत, तक्रारदाराला विनामूल्य पाठवील.

(८) प्राधिकरणाने प्राप्त झालेली ती तक्रार, चौकशी करण्याच्या प्रयोजनार्थ आपल्या अन्वेषकास किंवा इतर कोणत्याही अभिकरणाकडे किंवा अधिकाऱ्याकडे निर्देशित केली असल्यास, असे अभिकरण, शक्य तितक्या लवकर त्या प्रकरणाची चौकशी पूर्ण करील आणि साठ दिवसांच्या कालावधीच्या आत प्राधिकरणाला अहवाल व त्याच्या पुष्ट्यर्थ दस्तऐवज सादर करील.

(९) सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, उप-विनियम (७) अन्वये प्राप्त झालेल्या अहवालाची एक प्रत तो अहवाल प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून सात दिवसांच्या आत तक्रारदारास विनामूल्य देईल.

(१०) सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, सुनावणीच्या प्रत्येक दिवसाचा, प्रत्येक तक्रारीचा, प्रकरण अभिलेख आणि प्रगती अहवाल लेखी स्वरूपात ठेवील.

(११) सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, बैठकीचे अभिलेख ठेवील आणि तो बैठकीच्या उक्त कार्यवृत्तांवर अध्यक्ष आणि सदस्यांची स्वाक्षरी घेईल.

८. **सुनावणीची नोटीस जारी करणे.**— (१) प्राधिकरण, तक्रारदार, त्याचा प्रतिनिधी किंवा, यथास्थिति, पीडित व्यक्ती यांच्यासह पक्षकारास यथोचित नोटीस दिल्यानंतर, आवश्यकतेनुसार तक्रारदाराच्या प्रकरणाची सुनावणी घेईल.

(२) सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, पुरेशा वेळेआधी परंतु तक्रार सुनावणीसाठी नोंदविण्याच्या किमान सात दिवस अगोदर सुनावणीचा दिनांक संबंधित सर्व पक्षकारांना अधिसूचित करील. तथापि, तातडीच्या परिस्थितीत, प्राधिकरण नोटिशीच्या कालावधीची सूट देईल आणि शक्य तितक्या लवकर कारवाई पुढे नेईल.

(३) ज्यामध्ये जबाबदेयी अधिकारी हा पोलीस उपअधीक्षक किंवा त्याहून खालच्या दर्जाचा असेल त्याबाबतीत, सुनावणीची नोटीस, पोलीस आयुक्त किंवा पोलीस अधीक्षक किंवा संबंधित पोलीस युनिटच्या प्रभारी अधिकारी यांच्यामार्फत देण्यात येईल आणि इतर सर्व प्रकरणांत सुनावणीची नोटीस अधिकाऱ्यांना प्रत्यक्ष देण्यात येईल आणि नोटिशीची एक प्रत, पोलीस महासंचालकांना किंवा, यथास्थिति, शासनाला पाठवण्यात येईल.

(४) उप-विनियम (२) खालील सुनावणीची नोटीस मिळालेला प्रत्येक अधिकारी, तात्काळ संबंधित जबाबदेयी अधिकाऱ्याला त्या नोटिशीची माहिती देईल आणि अशा अधिकाऱ्याला ठरलेल्या दिनांकास सुनावणीला हजर राहण्यासाठी रजा किंवा परवानगी देण्यात आली आहे, हे सुनिश्चित करील.

(५) प्राधिकरणास, गरज असेल तेव्हा संबंधित पक्षकारांव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही व्यक्तीला बोलावता येईल व तिची बाजू ऐकून घेता येईल.

(६) प्राधिकरणास, चौकशीशी संबंधित असणारी संबंधित कागदपत्रे, कोणताही अभिलेख किंवा संबंधित सरकारी कागदपत्रे कोणत्याही पोलीस अधिकाऱ्यांकडून किंवा लोकसेवकाकडून मागविता येतील.

९. **सुनावणी घेणे.**— (१) प्राधिकरण, चौकशीची प्रत्येक सुनावणी घेताना नैसर्गिक न्यायतत्त्वांचे पालन करील.

(२) सुनावणी राज्याच्या राजभाषेत घेतली जाईल. तथापि, अपवाद म्हणून, ती सुनावणी हिंदी किंवा इंग्रजीतसुद्धा घेण्यात येईल.

(३) प्राधिकरणाचा सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, प्रत्येक सुनावणीच्या प्रक्रियेचा अभिलेख ठेवील.

१०. **सुनावणीला उपस्थित राहणे.**— (१) तक्रारीतील पक्षकार सुनावणीला स्वतः किंवा त्यांच्या वैध प्रतिनिधीमार्फत उपस्थित राहतील.

(२) व्यक्तींचा वैध प्रतिनिधी, प्राधिकरणाकडून परवानगी घेऊन सुनावणीला उपस्थित राहू शकेल व त्यासाठी प्राधिकरण कारणे लेखी नमूद करुन ती देईल.

(३) प्राधिकरणास, तक्रारींशी संबंधित विषय आणि तथ्यांची माहिती असणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीला (जोडपत्र "क" नुसार) शपथेवर तपासणीसाठी प्राधिकरणास योग्य वाटल्यास, साक्षीपुरावा घेण्यासाठी किंवा प्रकरणाशी संबंधित दस्तऐवज किंवा अभिलेख सादर करण्यासाठी किंवा, यथास्थिति, दोन्हीसाठी समन्स जारी करता येतील.

(४) चौकशी पूर्ण करण्यासाठीची आणि स्थगनकाळ देण्यासाठीची कालमर्यादा.—

प्राधिकरणास प्राप्त झालेल्या तक्रारीच्या आधारे सुरू करण्यात आलेली प्रत्येक चौकशी, शक्य असेल तितक्या शीघ्रतेने, आणि कोणत्याही परिस्थितीत ती तक्रार प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून नव्वद दिवसांच्या आत पूर्ण करण्यात येईल आणि तिचा अहवाल राज्य सरकारला सादर करण्यात येईल :

परंतु, प्राधिकरण, तक्रार प्रलंबित असताना जबाबदेयी अधिकारी किंवा तक्रारकर्त्यास, तीनपेक्षा जास्त वेळा स्थगिती देणार नाही.

(५) उपरोक्त उप-विनियम (४) मध्ये नमूद केलेली कालमर्यादा समाप्त झाल्यानंतर राज्य शासनाला सादर करण्यात आलेल्या अहवालात, प्राधिकरण, विलंबासाठीची कारणे लेखी नमूद करील.

(६) तक्रारदार किंवा पीडित किंवा जबाबदेयी अधिकारी सुनावणीच्या किमान तीन दिवस आधी सुनावणीच्या स्थगितीसाठी अर्ज करू शकेल.

(७) प्राधिकरण, सर्वसाधारणपणे प्रकरणातील संबंधित पक्षकाराद्वारे वाजवी कारण निदर्शनास आणून दिल्याखेरीज, सुनावणीला स्थगिती देणार नाही आणि प्रत्येक प्रसंगी, प्राधिकरण स्थगिती दिल्याची कारणे लेखी नोंदवील.

(८) अपरिहार्य अधिकृत कर्तव्य बजावण्याच्या कारणास्तव, जबाबदेयी अधिकाऱ्याने केलेल्या युक्तिवादामुळे जेथे स्थगिती देण्यात आली असेल अशा वेळी, सुनावणी पुढील कामाच्या दिवशी घेण्यात येईल :

परंतु, जबाबदेयी अधिकाऱ्याविरुद्धची तक्रार प्रलंबित असताना, प्राधिकरण त्याला तीनपेक्षा अधिक वेळा स्थगिती देणार नाही.

(९) जेव्हा तक्रारदार किंवा पीडित किंवा जबाबदेयी अधिकाऱ्याने प्राधिकरणासमोर उपस्थित राहण्यात कसूर केली तर, प्राधिकरण प्रकरणाची कार्यवाही **एकतर्फी** चालवेल.

११. प्राधिकरणाचे निर्णय आणि निदेश.— (१) चौकशी पूर्ण झाल्यावर, प्राधिकरण राज्य शासनाला, संबंधित अधिकारी आणि त्यांच्या वरिष्ठ पर्यवेक्षकीय अधिकाऱ्याला आपले निष्कर्ष कळवील.

(२) आधीच्या नियमांमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कालमर्यादेच्या अनुषंगाने तक्रारींवरील कोणताही निष्कर्ष काढण्याअगोदर, उप-विनियम (२) खाली मिळालेले, कोणतेही जास्तीचे तथ्य किंवा माहिती किंवा सादर केलेले निवेदन, प्राधिकरण विचारात घेईल.

(३) आपल्या निष्कर्षामध्ये, प्राधिकरण, उप-विनियम (१) किंवा (२) अंतर्गत नोंदविलेले निष्कर्ष किंवा निदेशच कायम करील किंवा त्यात सुधारणा करील.

(४) प्राधिकरणाच्या प्रत्येक निष्कर्षात पुढील गोष्टींचा अंतर्भाव असेल :—

(क) तक्रारींमधील अभिकथनाचा सारांश ;

(ख) प्राधिकरणाला प्राप्त झालेले उत्तर, अहवाल आणि सादरीकरण यांचा सारांश ;

(ग) प्राधिकरणाने काढलेले निष्कर्ष.

(५) चौकशी पूर्ण झाल्यावर, तक्रारदाराने किंवा त्याच्या प्रतिनिधीने किंवा कथित पीडित व्यक्तीद्वारे अशा प्रकारे दाखल करण्यात आलेली तक्रार ही, क्षुल्लक, खोटी, त्रासदायक, विद्वेषपूर्ण किंवा अंतस्थ हेतूने करण्यात आली असल्याचा निष्कर्ष प्राधिकरणाने काढल्यास, अशा परिस्थितीत, प्राधिकरण अधिनियमाच्या कलम २२ न मधील तरतुदींनुसार कार्यवाही करील.

(६) सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, किमान कामकाजाच्या तीन दिवस अगोदर अंतिम निर्णय अधिघोषित करण्याचा दिनांक अधिसूचित करील.

(७) अध्यक्षांकडून किंवा या प्रयोजनासाठी अध्यक्षांनी प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही सदस्यांकडून प्राधिकरणाचे निष्कर्ष, खुल्या कार्यवाहीतून अधिघोषित करण्यात येतील आणि ते संबंधित प्राधिकाऱ्यांना अंमलबजावणी करण्यासाठी कळविण्यात येतील.

(८) प्राधिकरणाचे निष्कर्ष अधिघोषित करणारी व्यक्ती, तक्रारदाराला किंवा पीडित व्यक्तीला निर्णयाचा परिणामकारक भाग वाचून दाखवील आणि त्याच्या सारांशाबाबतचे स्पष्टीकरण अधिकृत भाषेत किंवा अपवाद म्हणून हिंदीतून किंवा इंग्रजीतून देईल.

(९) सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, यथोचितरीत्या प्राधिकरणाचा अंतिम निर्णय अधिप्रमाणित करील आणि पक्षकारांना विनामूल्य द्यावयाच्या निर्णयाच्या प्रती त्यांना विनाविलंब उपलब्ध करून देईल.

१२. **प्राधिकरणाच्या कामकाजात पारदर्शकता.**— (१) प्राधिकरणाची प्रत्येक सुनावणी जनतेस खुली असेल :

परंतु, अपवादात्मक परिस्थितीत आणि प्राधिकरणाने लेखी नोंदविलेल्या कारणांसाठी अशी सुनावणी गुप्तरीत्या घेण्यात येईल.

(२) प्राधिकरणाचे सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, प्राधिकरणाच्या अधिकृत भाषेत किंवा इंग्रजीमध्ये इंटरनेट (आंतरजाल) संकेतस्थळ निर्माण करण्यास, विकसित करण्यास आणि ते अद्ययावत करण्यास जबाबदार असेल.

(३) प्राधिकरणाचे सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी प्रकरणांची वादसूची दैनिक, साप्ताहिक आणि मासिक पद्धतीने तयार करील आणि ती त्यांच्या संकेतस्थळावर किंवा त्यांच्या सूचना फलकावर प्रदर्शित करील.

(४) प्राधिकरणाचे सर्व निर्णय विनाविलंब प्राधिकरणाच्या संकेतस्थळावर नियमितपणे टाकण्यात येतील.

(५) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ अन्वये माहिती प्राप्त करून घेण्यासाठी प्राधिकरणाकडे आलेले सर्व अर्ज त्या अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार निकालात काढण्यात येतील.

(६) प्राधिकरणाचे सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, प्राधिकरणाची मूलभूत माहिती आणि त्याची कार्यपद्धती मुद्रित करून इलेक्ट्रॉनिक आणि/ किंवा समाज माध्यमांद्वारे प्रसिद्ध करील व त्याचा प्रसार करील.

(७) वरील उप-विनियम (१) ला बाध न पोहचवता, सदस्य-सचिव किंवा पदनिर्देशित अधिकारी, प्राधिकरण स्थापन झाल्यानंतर सहा महिन्यांच्या आत पुस्तिका/ मार्गदर्शिका प्रसिद्ध करील आणि त्यात प्राधिकरणाकडे संपर्क करण्याबाबतचा तपशील, प्राधिकरणाचे अधिकार आणि कार्ये, तक्रार नोंदविण्याची प्रक्रिया, तक्रार प्राप्त करण्यासाठीचे आणि निकालात काढण्यासाठीचे विहित नमुने किंवा प्रपत्रे आणि अधिनियमांच्या तरतुदीअन्वये, तक्रारदारांसाठी उपलब्ध असणारे उपाय दिलेले असतील.

(८) सदस्य-सचिव आणि पदनिर्देशित अधिकारी, वेळोवेळी उक्त पुस्तिका/ मार्गदर्शिका अद्ययावत करील.

(९) शासन या पुस्तिका/ मार्गदर्शिका यांच्या प्रती प्राधिकरणाच्या कार्यालयांमध्ये, प्रत्येक पोलीस ठाण्यामध्ये आणि पोलीस विभागाच्या इतर सर्व कार्यालयांमध्ये, शक्य असेल तेथवर, विनामूल्य उपलब्ध करून देईल.

१३. **प्राधिकरणाचा वार्षिक अहवाल.**— प्राधिकरण पुढील विषयांवर वित्तीय वर्षाच्या शेवटी शासनास वार्षिक अहवाल सादर करील :

(क) प्राधिकरणाने चौकशी केलेल्या तक्रारींची संख्या आणि प्रकार ;

(ख) प्राधिकरणाने चौकशी केलेल्या गैरवर्तणुकीच्या प्रकरणांची संख्या आणि प्रकार ;

(ग) चौकशी करण्याच्या हेतूने दुसऱ्या कोणत्याही अभिकरणाकडे किंवा अधिकाऱ्यांकडे जर कोणतीही प्रकरणे निर्दिष्ट केली असतील तर, त्या प्रकरणांची संख्या आणि प्रकार ;

(घ) प्रत्येक प्रकरणातील प्राधिकरणाचे निष्कर्ष ;

(ङ) कोणतीही चौकशी पूर्ण करण्यासाठी झालेल्या विलंबाची व्याप्ती आणि विलंबाची कारणे ;

(च) राज्यातील पोलीस कर्मचाऱ्यांच्या गैरवर्तणुकीचे निश्चित करण्याजोगे प्रकार ;

(छ) पोलिसांच्या जबाबदारीत वाढ करण्यासाठी शिफारशी.

१४. **आदेश, परिपत्रक इ. काढण्याचे प्राधिकरणाचे अधिकार.**— प्राधिकरणाचे अध्यक्ष, प्राधिकरणाचे कामकाज सुरळीतपणे चालवण्याची सुनिश्चिती करण्याकरिता वेळोवेळी आवश्यक ते प्रशासनिक आदेश, परिपत्रक इ. काढील आणि स्पष्टीकरणे देईल.

जोडपत्र "अ"

[कलम ६ (३) पहा]

स्वसाक्षांकित घोषणा पत्र

[कोऱ्या कागदावर (कोणत्याही न्यायालय फी ची आवश्यकता नाही)]

मी, श्री./श्रीम./कु. ________________ श्री./ श्रीम./ ________________ यांचा मुलगा/ मुलगी/ पत्नी/ विधवा पत्नी, वय ________ वर्षे, खाली दिल्याप्रमाणे स्थायी आणि सध्याचा पत्ता, आधार कार्ड क्रमांक ________________ .

(स्वसाक्षांकित प्रत जोडलेली) असलेली, ईश्वरसाक्ष शपथ घेतो/ घेते आणि याद्वारे गांभीर्यपूर्वक प्रतिज्ञा करतो/ करते आणि पुढीलप्रमाणे निवेदन करतो/ करते की,

१. मी सोबत जोडलेल्या तक्रारीचा तक्रारदार असून तक्रार दाखल करण्यास ________________ कारणाने असमर्थ असल्याने श्री./ श्रीम./ कु. ________________

यांना सोबत जोडलेली तक्रार दाखल करण्यास प्राधिकृत करत आहे.

२. सोबत जोडलेल्या तक्रारीच्या परिच्छेद ________________ मध्ये नमूद केलेली तथ्ये माझ्या संपूर्ण माहितीप्रमाणे सत्य आहेत आणि परिच्छेद ________________ मध्ये नमूद केलेली तथ्ये माझ्या माहितीप्रमाणे आणि विश्वासाप्रमाणे सत्य आहेत.

३. म्हणून, मी उपरोक्त तक्रारीची चौकशी करण्याची आणि यथोचित पुढील कारवाई करण्याची विनंती करतो/ करते.

अभिसाक्षी :

नाव ________________

स्थायी पत्ता ________________

जोडपत्र "ब"

(नियम ७.१ पहा)

राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण, मुंबई

अधिनियमाअंतर्गतच्या नियमांमधील नियम ७.१ अंतर्गत दस्तऐवज/कागदपत्रे सादर करण्यासाठीचे समन्स.

क्रमांक एसपीसीए

प्रति,

लोक सेवक (लोक सेवकांची) नाव (नावे), पदनाम आणि पत्ता (पत्ते) ;

ज्याअर्थी, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण, मुंबई यांच्याकडे आपल्या विरुद्ध ———————— (तक्रारदाराचे नाव व पत्ता) यांच्या द्वारे तक्रार दाखल करण्यात आली आहे. वर नमूद केलेल्या नावाच्या व्यक्तीद्वारे ————————

संदर्भातील गाऱ्हाणी/ अभिकथन प्राप्त झाले आहे आणि अध्यक्ष, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण यांना चौकशी/ अन्वेषणच्या प्रयोजनार्थ संबंधित कागदपत्र (कागदपत्रे) त्यांच्या पुढे सादर करण्यात यावीत, असे वाटते.

याद्वारे आपणास, मुख्य प्रशासकीय अधिकारी यांच्या समक्ष त्यांच्या कार्यालयात ———— रोजी ———— वाजता सुनावणीस उपस्थित राहण्यासाठी आणि उक्त कागदपत्र सादर करण्यासाठी आपण किंवा आपल्या नोकर, लिपिक किंवा अभिकर्त्याद्वारे उपलब्ध करून देण्यासाठी समन्स जारी करण्यात आले आहे. यात कसूर करू नये.

माझ्या सही व कार्यालयाच्या शिक्यानिशी.

दिनांक :

मुख्य प्रशासकीय अधिकारी,
राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण, मुंबई.

जोडपत्र "क"

(नियम १०.३ पहा)

राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण, मुंबई

साक्षीदारासाठीचे समन्स

______________________________ तक्रारदार

विरुद्ध

______________________________ पोलीस अधिकारी

प्रति,

ज्याअर्थी, उपरोक्त तक्रारीतील ______________________________ ______________________________ यांच्या वतीने, अध्यक्ष, राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण यांच्या समक्ष साक्ष देण्यासाठी आपली उपस्थिती आवश्यक आहे, त्याअर्थी याद्वारे तुम्ही त्यांच्या कार्यालयात __________ रोजी __________ वाजता स्वतः उपस्थित राहणे गरजेचे आहे आणि आपल्या सोबत संबंधित कागदपत्र आणावीत किंवा त्या कागदपत्रांना शाबित करण्यास सक्षम अशा आपल्या नोकर किंवा अभिकर्त्यामार्फत ती पाठवावित.

माझ्या सही व कार्यालयाच्या शिक्यानिशी.

दिनांक :

राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण यांच्या आदेशानुसार,

सदस्य सचिव/ मुख्य प्रशासकीय अधिकारी
राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण, मुंबई.

राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण यांच्या आदेशानुसार,

राजेन्द्र सिंह,
सदस्य सचिव,
राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण.

क्रमांक रापोतप्रा/नियमावली/प्र.क्र. १४२/२०१७
राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण
कूपरेज टेलिफोन एक्सचेंज बिल्डिंग
४ था मजला, महर्षि कर्वे रोड, नरीमनपॉईंट
मुंबई ४०० ०२१.
दिनांक : २९ सप्टेंबर २०१७.

१) राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई,
२) मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
३) मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४) अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव (सर्व मंत्रालयीन विभाग) मंत्रालय, मुंबई,
५) प्रबंधक, मूळ शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई,
६) प्रबंधक, अपील शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई,
७) प्रबंधक, लोकायुक्त आणि उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
८) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
९) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानसभा), मुंबई,
१०) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानपरिषद), मुंबई,
११) सचिव, राज्य मुख्य माहिती आयुक्त यांचे कार्यालय, नवीन प्रशासन भवन, मुंबई,
१२) प्रबंधक, राज्य मानवी हक्क आयोग, मुंबई-४०० ००१,
१३) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई (२ प्रती प्रसिध्दीकरिता)
१४) पोलीस महासंचालक व पोलीस महानिरीक्षक महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
१५) पोलीस महासंचालक, लाचलुचपत प्रतिबंधक विभाग, मुंबई,
१६) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ, मुंबई,
१७) पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य पोलीस सुरक्षा मंडळ, जागतिक व्यापार केंद्र, कफ परेड, मुंबई.
१८) पोलीस महासंचालक, गृहरक्षक दल तथा संचालक, नागरी संरक्षण दल, मुंबई,
१९) पोलीस महासंचालक (न्यायिक व तांत्रिक), नवीन प्रशासन भवन, मंत्रालय, मुंबई,
२०) अतिरिक्त पोलीस महासंचालक (सर्व),
२१) पोलीस आयुक्त, बृहन्मुंबई,
२२) आयुक्त, राज्य गुप्त वार्ता विभाग, मुंबई.
२३) अतिरिक्त पोलीस महासंचालक, गुन्हा अन्वेषण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
२४) अतिरिक्त पोलीस महानिरीक्षक (कारागृहे), पुणे.
२५) अतिरिक्त पोलीस महासंचालक, रेल्वे, मुंबई,
२६) संचालक, महाराष्ट्र पोलीस अकादमी, नाशिक
२७) विशेष पोलीस महानिरीक्षक, मोटर परिवहन, औंध, पुणे,
२८) सर्व परिक्षेत्रीय विशेष पोलीस महानिरीक्षक, सर्व,
२९) सर्व पोलीस आयुक्त,
३०) सर्व जिल्हा पोलीस अधिक्षक.
३१) सर्व प्राचार्य, पोलीस प्रशिक्षण शाळा.
३२) निवड धारिका.

राजेंद्र सुर्वे,
मुख्य प्रशासकीय अधिकारी,
राज्य पोलीस तक्रार प्राधिकरण.

STATE POLICE COMPLAINTS AUTHORITY

MTNL Cooperj Exchange Building, 4th Floor, Maharshi Karve Road, Mumbai 400 021, dated the 29th September 2017

NOTIFICATION

MAHARASHTRA POLICE ACT.

No. SPCA/Rules/CR-142/2017.— In pursuance of rule 10 of the Maharashtra State Police Complaints Authority (Condition of Service) Rules, 2016, the State Police Complaints Authority makes the following regulations for regulating the conduct of business of State Police Complaints Authority, namely :—

1. *Short Title and Commencement.*— These Regulations may be called Maharashtra State Police Complaints Authority (Administration and Procedure) Regulations, 2017.

2. *Definitions.*— (1) In these Regulations, unless the context otherwise requires,—

(*a*) "Act" means the Maharashtra Police Act 1951, as amended from time to time, and includes the Maharashtra Police (Amendment and Continuance) Act 2014.

(*b*) "Authority" means the State Police Complaints Authority as established under sub-section (*2*) of section 22 P of the Act;

(*c*) "Chairperson" means the Chairperson of the State Police Complaints Authority appointed under sub-section (*2*) of section 22 P of the Act;

(*d*) "Code" means the Code of Civil Procedure, 1908 (V of 1908), in its application to the State of Maharashtra;

(*e*) "complainant" means a victim or a person by whom or on whose behalf a complaint is made under this Act ;

(*f*) "complaint" means a complaint about misconduct, taken cognizance by the State Authority under the Act ;

(*g*) "Division Bench" means a Bench consisting of two members of the State Authority as constituted by the Chairperson;

(*h*) "enquiry" means an enquiry instituted as per procedure specified in Regulation 7 of these Regulations;

(*i*) "Full Bench" means a Bench consisting of three or more Members of the State Authority as constituted by the Chairperson;

(*j*) "Government" means the Government of Maharashtra;

(*k*) "Language" means the official language of the Authorities, which shall be Marathi for all practical purposes. However, exceptions may be made owing to the non-availability of Marathi knowing stenographers / personnel or according to the language of the complainant;

(*l*) "Member" means a member of the State Authority as appointed under sub-section (*2*) of section 22 P of the Act;

(*m*) "Member-Secretary" means a police officer so appointed by the Government to be the Member-Secretary of the State Authority as appointed under sub-section (*2*) of section 22P of the Act;

(*n*) "misconduct" means any wilful breach or neglect by a police officer of any law, rule and regulation applicable to the police that adversely affect the rights of any member of public, as defined in section 22 Q 1 (a) (i to viii) of the Act;

(*o*) "Respondent Officer" means such police personnel who is the subject of a complaint or against whom a complaint is lodged by the complainant;

(*p*) "section" means of a section of the Act;

(*q*) "Single Bench" means a Bench consisting of one member of the State Authority as constituted by the Chairperson;

(*r*) "Unit" means a Police Commissionerate, District, specialized branch of the Police or allied departments, including but not limited to the SID, CID, ACB, SRPF and training institutions etc.;

(2) Words and expressions used hereinabove but not defined shall have the same meaning respectively assigned to them in the Act and the Code.

3. *Place of sitting and Jurisdiction of the Authority.*—(1) Place of the sitting of the Authority shall be ordinarily be at its headquarter in Mumbai. However, it may, at the discretion of the Chairperson, hold its meetings at any other place in the State, if he considers the same necessary and expedient.

(2) The jurisdiction of the Authority shall be the whole of the State of Maharashtra,

(3) In cases where senior officers of and above the rank of Deputy Superintendent of Police are under enquiry, along with personnel below the rank of Deputy Superintendents of Police, the proceedings shall be conducted by the State Authority.

4. *Complaints not ordinarily entertainable.*— The Authority shall dismiss, in limine, complaints of the following nature, namely :—

(*a*) vague, anonymous, pseudonymous, illegible, trivial or frivolous;

(*b*) when the complaint is presented after one year from alleged act and or inaction;

(*c*) shall not inquire in Civil disputes, etc. except against Police Officers indulging in house or land grabbing, etc.;

(*d*) relate to service matters or labour or industrial disputes;

(*e*) matter is sub-judice before a court or any tribunal;

(*f*) matter is covered by a judicial verdict or decision of the Tribunal or any other Judicial or Quasi-Judicial Authority;

(*g*) matter is outside the purview of the State Authority.

(*h*) the complaint has not been made to senior supervisory officer or one months has not elapsed since filing of such complaint.

5. *Sittings and Decisions of the Authority.*— (*a*) Every proceeding of the Authority shall be chaired by the Chairperson with the Members in attendance.

(*b*) Three Members, including Chairperson shall constitute the quorum for any meeting wherein a decision is required to be taken by the Full Bench of the Authority. All the decisions shall be taken by a majority of the members of the Authority, present and voting. Dissenting opinion, if any, shall also be kept on record. However, decision will be taken on the basis of the majority opinion:

Provided that, when there is equality of votes, the person chairing the meeting shall have a second and casting vote.

(*c*) The absence of a Member from any meeting or a vacancy in the Authority shall not affect the continuity of the proceeding, so long as the quorum is satisfied.

(*d*) The Chief Administrative Officer or any other designated person shall record minutes of every meeting of the Authority. The Chief Administrative Officer or designated officer of the Authority shall maintain the records of the Authority.

(*e*) No decision of the Authority shall be held invalid only on account of technical grounds in the appointment of the Chairperson or Member.

(*f*) A master copy of all the approved minutes of every meeting shall be maintained by the Member Secretary or designated officer.

(*g*) Report of follow-up action in regard to decisions taken by the Authority shall be submitted by the Member Secretary or designated officer at every subsequent meeting, till the decision is implemented.

6. *Procedure for filing and registering complaints.*— (1) Any person who desires an enquiry to be made by the Authority into one or more instances of "misconduct" of police personnel shall submit to the Authority, a written complaint preferably in Marathi, Hindi or English.

(2) A complaint shall be submitted on plain paper, providing all the relevant details of the instance to the extent available or shall be submitted through online digital format. No fee shall be chargeable on complaints.

(3) Every complaints so filed shall be supported by a self attested declaration as provided in Annexure "A" appended to these Regulations, stating that all the relevant details mentioned in the complaint are true and correct on the basis of his personal knowledge.

(4) A complaint can be submitted by post or by courier or posted by email or in digital format on the website of the Authority or in person at the office of the Authority.

(5) A complainant may, if he so desires and to the extent possible supply copies of the document or records, in support of the allegations made, including,-

(*a*) a medical report or any certificate issued by a qualified doctor disclosing nature of injuries on the body of the victim, who had examined the victim immediately after the occurrence of the incident,

(*b*) photographs showing the injuries on the person of the victim or records at the time of enquiry,

(*c*) audio or video recordings, relating to the allegations contained in the application,

(*d*) relevant extract of the dairy of the police station concerned,

(*e*) copy of the first information report (F.I.R.), if any,

(*f*) copy of the memorandum of arrest,

(*g*) any other document considered relevant by the complainant.

The complainant can file photocopies of the documents or records mentioned in the above clauses.

(6) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall record a complaint case under the directions of the Authority, acting *suo-moto* in accordance with section 22Q (1)(i) of the Act or upon information received from the National Human Rights Commission (NHRC) or the State Human Rights Commission (SHRC) or the Lokayukta or the Government or any other public authority, and as contemplated under section 22Q (1)(i to iii).

(7) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall maintain registers, in the proforma specified by the Authority, about the complaints recorded in the Authority.

(8) Screening and Referral of complaints by the Authority :–

(*a*) Upon registration of a complaint case, the Member-Secretary or designated officer shall place the complaint along with the supporting documents received, before the Authority within seven working days after receipt of the complaint, for further directions.

(*b*) The Authority shall examine the complaint and all supporting documents and determine whether the Authority have jurisdiction to enquire into the complaint or otherwise.

(*c*) After examination of the complaint, if the Authority is of the opinion that the subject matter of the complaint does not fall within the Authority's jurisdiction, then the Authority shall reject the complaint after recording the reasons in writing but so far as possible within fifteen days from the date of the complaint.

(*d*) Upon preliminary examination of the complaint, if the Authority is of the view that no *prima-facie* case is made out, it shall reject the complaint for the reasons recorded in writing, so far as within fifteen days from the registration of the complaint.

(*e*) If the Authority is satisfied that the complaint falls within its jurisdiction and there exists a *prima facie* case to conduct the enquiry, then the Authority shall proceed with the enquiry under the Act and these Regulations.

(9) The Member Secretary or designated officer shall issue authenticated order of the Authority made under these Regulations and communicate, free of charge, a copy of the order to the complainant or representative of the complainant as the case may be.

7. *Conduct of enquiry.*— (1) Where the Authority decides to conduct an enquiry in any complaint, it shall issue notice, as per Annexure "B" appended to these Regulations, to all respective officer or officers who are related with that matter or against whom a complaint has been made.

(2) Every notice issued by the Authority to the respondent officer or officers under sub-regulation (1), shall be accompanied with a copy of documents, alongwith supporting documents, if any, filed alongwith the complaint.

(3) Where a notice is issued to an officer of the rank of Superintendent of Police and above, a copy of notice shall also be sent to the Director General of Police.

(4) If the respondent officer is of the rank of Director General of Police, then a copy of the notice alongwith supporting documents shall be transmitted to the Government.

(5) Where a notice is issued to an officer below the rank of Superintendent of Police, a copy of the notice with all supporting documents shall be transmitted to his superior Commissioner of Police or Superintendent of Police or Officer-in-charge of the Unit, as the case may be.

(6) A respondent officer shall submit his reply to the Authority within thirty days of the receipt of the notice, issued under sub-regulation (1), alongwith supporting documents, if any, if he so desires.

(7) The Member-Secretary or designated officer shall transmit to the complainant, free of charge, copy of the reply and the copies of supporting documents received from the respondent officer within seven working day of receipt of such a reply.

(8) In case the Authority refers a complaint received to its own investigator or any other agency or officer from the purpose of conducting an enquiry, such agency shall complete the enquiry into the matter as expeditiously as possible, and submit a report alongwith supporting documents to the Authority within a period of sixty days.

(9) The Member-Secretary or designated officer shall transmit to the complainant, free of charge, a copy of the report received, under sub-regulation (7), within seven days from the date of receipt of the report.

(10) The Member-Secretary or designated officer shall maintain a case record and progress report of each complaint on every day of proceedings in writing.

(11) The Member-Secretary or designated officer shall maintain records of the meeting and shall obtain signature of the Chairperson and the members on the said minutes of the meeting.

8. *Issue of Notice of Hearing.*— (1) The Authority shall hold hearing of the complaint case as deemed necessary after giving due notice to the parties, including the complainant, his representative or the victim as the case may be,

(2) The Member-Secretary or designated officer shall notify all the concerned parties, the date of hearing well in advance, but at least seven days before the listing of the complaint for hearing. However, in case of urgency, the Authority may waive this period of notice and proceed at the earliest possible.

(3) Wherein a Respondent Officer is of the rank of Deputy Superintendent of Police or below, in that case the notice of hearing shall be communicated through the Commissioner of Police or the Superintendent of Police or the Officer in-charge of the concerned Unit and in all other case the notice of hearing shall be communicated to the officer directly, and a copy of the notice shall be sent to the DGP or the Government, as the case may be.

(4) Every officer who has received notice of hearing under sub-regulation (2), shall immediately communicate the same to the concerned Respondent Officer and ensure that such officer is given leave or permission to attend the hearing on the stipulated date.

(5) The Authority may also call and hear any other person other than the concerned parties, as and when required.

(6) The Authority may call for concerned documents, any record or public document concerned with an enquiry from any police officer or public servant.

9. *Conduct of Hearing.*— (1) The Authority shall observe principle of natural justice in the conduct of every hearing in the enquiry.

(2) The hearing shall be conducted in the official language of the State. However, as an exception, the hearing may be conducted in Hindi or English also.

(3) The Member Secretary or designated officer of the Authority shall maintain a record of the proceedings of every hearing.

10. *Appearance at a hearing.*— (1) The parties to a complaint shall appear at a hearing in person or through their Legal Representative.

(2) Legal representative of persons can attend a hearing by obtaining leave of the Authority, which the Authority may grant for reasons recorded in writing.

(3) The Authority may issue summons to any person (as per Annexure "C",), who has knowledge of the matter and facts relating to the complaint, to appear at a hearing for purpose of examination, obtaining evidence on oath or producing documents or record relevant to the case or both or as the case may be, as the Authority deems fit.

(4) Time limit for completion of enquiry and grant of adjournment.– Every enquiry initiated on the basis of a complaint received by the Authority shall be completed and submit report to the State Government, as expeditiously as possible and in any case within a period of ninety days from the date of receipt of complaint:

Provided that, the authority shall not grant more than three adjournments to respondent officer or complainant, during the pendency of a complaint.

(5) In the report submitted to the State Government after expiry of the time limit mentioned in the above sub-regulation (4), the Authority shall record the reasons for delay in writing;

(6) The complainant or a victim or a respondent officer may apply for adjournment of a hearing at least three days in advance before the date of hearing.

(7) Ordinarily the Authority shall not grant adjournment of hearing unless reasonable cause is shown by the concerned party to a case and in every instance, the Authority shall record reasons in writing for grant of adjournment.

(8) Where an adjournment is granted on the plea of a respondent officer for reasons of performance of unavoidable official duty, the hearing may be held on the next working day:

Provided that, the Authority shall not grant more than three adjournments to a Respondent Officer, during the pendency of a complaint against him.

(9) Where a complainant or a victim or the Respondent Officer fails to appear before the Authority, the Authority shall proceed with the case *ex-parte*.

11. *Decisions and Directions of the Authority.*— (1) Upon completion of an enquiry, the Authority shall communicate its findings to the State Government, the concerned officers and their senior supervisory officer.

(2) The Authority shall take into consideration any additional fact or information or submission received under sub-regulation (2), before arriving at findings on the complaint in accordance with the time limit specified in the earlier Rule.

(3) In its findings, the Authority may affirm or revise its findings or the directions recorded under sub-regulation (1) or (2).

(4) Every findings of the Authority shall contain:—

(*a*) a summary of the allegations in the complaint;

(*b*) a summary of the reply, report and submissions received by the Authority;

(*c*) the findings of the Authority;

(5) After completion of the enquiry, if the Authority comes to the conclusion that the complaint so filed by the complainant or his representative or the alleged victim is frivolous, false, vexatious, malicious or with ulterior motive, in that case the Authority may take action as per provisions of section 22T of the Act.

(6) The Member-Secretary or designated officer shall notify the date of pronouncement of final decision at least three working days in advance.

(7) Findings of the Authority shall be pronounced in open proceedings by the Chairperson or any Member authorized by Chairperson for this purpose and the same shall be communicated to the concerned authorities for implementation.

(8) The person pronouncing the findings of the Authority shall read out the operative part of the decision and cause the explanation of the substance thereof to the complainant or the victim in the official language or in Hindi or English, as an exception.

(9) The Member-Secretary or designated officer shall duly authenticate final decision of the Authority and without any delay cause copies of the decision to be provided to the parties, free of charge.

12. *Transparency in the working of the Authority.*— (1) Every hearing of the Authority shall be open to the public :

Provided that, in exceptional circumstances and for reasons recorded by the Authority in writing, such hearing may be held in camera.

(2) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall be responsible to create, develop and update an internet website in the official language of the Authority or in English.

(3) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall prepare and display on its website or its notice board, the cause-list of the cases listed daily, weekly and monthly.

(4) All decisions of the Authority shall be uploaded on the website of the Authority regularly without any delay.

(5) All applications received by the Authority for information under the Right to Information Act, 2005 shall be disposed off as per the provision of that Act.

(6) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall publish and disseminate basic information of the Authority and its procedure through print, electronic and/ or social media.

(7) Without prejudice to sub-regulation (1) above, the Member-Secretary or designated officer shall within six months of the constitution of the Authority publish a booklet/guide, giving the contact details, powers and functions of the Authority, the procedure for filing complaint, prescribed forms or formats for the purpose of receiving and disposing of complaints and the remedies available to the complainant under the provision of the Act.

(8) The Member-Secretary or designated officer shall update the said booklet/guide, from time to time.

(9) The Government shall make copies of this booklet/guide available at the offices of the Authorities, at every Police Station and all other offices of the Police Department, as far as possible, free of charge.

13. *Annual Report of the Authority.*— The Authority shall submit to the Government an annual report at the end of the financial year on the following subjects :—

(*a*) Number and type of complaints enquired into by the Authority;

(*b*) Number and type of cases of misconduct enquired into by the Authority;

(*c*) Number and type of cases if referred to any other agency or officer for the purpose of conducting an enquiry;

(*d*) Findings of the Authority in each case;

(*e*) Extent of any delay and the reasons for the delay in completing any enquiry;

(*f*) Identifiable patterns of misconduct of police personnel in the state;

(*g*) Recommendations for enhancing the accountability of the police.

14. *Power of Authority to issue orders, circulars, etc.*— The Chairperson of the Authority shall issue necessary administrative orders, circulars and clarifications etc. from time to time to ensure the smooth functioning of the Authority.

ANNEXURE "A"

[*See* section 6 (*3*)]

Self Attested Declaration

[On plain paper (No Court fee required)]

[Shri/Smt./Ms. ______________________ son / daughter / wife/widow of ______________________ aged __________ years, permanent and current address as given below, having Aadhaar No. ______________ (self attested copy attached) do swear in the name of God and hereby solemnly affirm and state as follows :

1. that I am the complainant in the accompanying complaint / have authorized Shri / Smt. / Ms. ______________ to file the authorized Shri/ Smt./ Ms. ______________ to file the accompanying complaint as I am unable to file the same because of ______________ ______________ reason.

2. that the facts stated in the attached complaint in paras ______________ are true to the best of my knowledge and in paras ______________ are true to my information and belief.

3. I, therefore, request you to enquire into the above complaint and take further action as deemed fit.

Deponent :

Name ______________________

Permanent Address ______________________

____

ANNEXURE "B"

(*See* Rule 7.1)

State Police Complaints Authority at Mumbai

SUMMONS TO PRODUCE DOCUMENT/S UNDER SECTION RULE 7.1 OF THE RULES UNDER THE ACT

No. SPCA/ of

To,

____

____

Name(s), Designation & Address(es) of Public Servant(s);

Where as a complaint has been made before the State Police Complaints Authority at Mumbai by ____________________ (name and address of complaint) against you. the above-named, containing grievance / allegation in respect of ____________________ and it appears to the Chairperson, State Police Complaint Authority desirable for the purpose of inquiry / investigation that the relevant document(s) should be produced before him.

You are hereby summoned to attend and produce or cause to be produced through your servant, clerk or agent, the said document(s) before him in his office on ____________ at ________ O'clock. Herein fail not.

Given under my hand and seal of the office.

Dated :

Chief Administrative Officer,
Office of the State Police Complaint Authority, Mumbai.

ANNEXURE "C"

(*See* Rules 10.3)

State Police Complaints Authority at Mumbai

SUMMONS TO WITNESS

No. SPCA/ of

______________________ .. Complaint

Vs.

______________________ .. Police Officer

To,

____

____

Whereas your attendance is required as a witness before the Chairperson, State Police Complaint Authority on behalf of ______________________ in the above complaint, you are hereby required to appear personally before him on the __________ at __________ O'clock and to bring with your the relevant documents or to send them through your servant or agents able to prove them.

Given under my hand and seal of the office.

Dated :

By order of the State Police Complaint Authority,

Member-Secretary/Chief Administrative Officer,
State Police Complaints Authority,
Mumbai.

By order of the State Police Complaint Authority,

RAJENDER SINGH,
Member-Secretary,
State Police Complaints Authority,
Mumbai.

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004, EDITOR : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.

No. SPCA/Rules/C.R.142/2017
Maharashtra State Police Complaints Authority,
M.T.N.L. Bldg., 4th floor,
MaharshiKarve Road, Nariman Point,
Mumbai 400 021.
Date : 29th September, 2017

1. The Secretary to the Governor, Raj Bhavan, Malbar Hill, Mumbai.
2. The Principal Secretary to the Chief Minister,
3. The Chief Secretary, Mantralaya, Mumbai.
4. All Additional Chief Secretaries/Principlal Secretaries/Secretaries of Mantralaya Departments, Mumbai.
5. The Registrar, High Court (Original side), Mumbai.
6. The Registrar, High Court (Appellate Side), Mumbai.
7. The Registrar, Office of the LokaAyukta and Upa-LokaAyukta, Mumbai
8. The Secretary, Maharashtra Public Service Commission, Mumbai.
9. The Principal secretary, Secretariat of Maharashtra Legislature (Assembly), Mumbai.
10. The Principal Secretary, Secretariat of Maharashtra Legislature (Council), Mumbai.
11. The secretary, Office of the Chief Information Commissioner of the state, New Administrative Building, Mumbai.
12. The Registrar, State Human Rights Commission, Mumbai 400 001.
13. The Director General of Information and Public Relations, Mumbai, (2 copies for publicity).
14. Director General and Inspector General of Police, Maharashtra, Mumbai.
15. Director General, Anti-Corruption Bureau, M.S., Mumbai.
16. Director General, Police Housing, Plot No.89-89A, Sir Pochkhanwala Road, Near Police Officers Mess, Worli, Mumbai-30.
17. Director General, State Security Corporation, World Trade Center, Cuffe Parade, Mumbai,
18. Director Genera, Home Guard, Maharashtra State Home Guards & Civil Defence Headquarters, Old Secretariat Annex, Near Elphinstone College, M.G.Road, Fort, Mumbai – 400 032.
19. Director General of Police (J & T), New Administrative Bldg., Mantralaya, Mumbai.
20. Addl. Director General of Police (all)
21. Commissioner of Police, Brihanmumbai,
22. Commissioner, State Intelligence Department, Maharashtra State Police Headquarters, Shahid Bhagatsingh Marg, Colaba, Mumbai 400 001.
23. Addl.Director General of Police, C.I.D., M.S., Pune
24. Addl.Director General of Police, Prisons, Pune.
25. Addl.Director General of Police, Railways, Mumbai.
26. Director, Maharashtra Police Academy, Nashik,
27. Spl. Inspector General of Police, Motor Transport, Aundh, Pune.
28. Special Range Inspector general of Police (all),
29. Police Commissioners (all),
30. District Superintendent of Police (all),
31. Principal, Police Training School (all),
32. Select File.

RAJENDRA SURVE,
Chief Administrative Officer,
State Police Complaints Authority,
M.S., Mumbai.

RNI No. MAHBIL /2009/37831

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार—ब

वर्ष ४, अंक १०४] शुक्रवार, ऑगस्ट १०, २०१८/श्रावण १९, शके १९४० [पृष्ठ १०, किंमत : रुपये ९.००

असाधारण क्रमांक २९५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र अधिनियमांन्वये तयार केलेले
(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

HOME DEPARTMENT

2nd Floor, Main Building, Hutatma Rajguru Chowk,
Madam Cama Road, Mantralaya, Mumbai 400 032,
dated 31st July 2018.

NOTIFICATION

MAHARASHTRA DIVISIONAL POLICE COMPLAINTS AUTHORITY (CONDITIONS OF SERVICE) RULES, 2017.

No. DPCA-0118/CR-12/Pol-14.— In pursuance of rule 10 of the Maharashtra Divisional Police Complaint Authority (Condition of Service) Rules, 2017, the Government of Maharashtra makes the .following regulations for regulating the conduct of business of Division Level Police Complaints Authority, namely :—

1. *Short Title and Commencement.*—These Regulations may be called Maharashtra Division Level Police Complaint Authority (Administration and Procedure) Regulations, 2018.

2. *Definitions.*— (1) In these Regulations, unless the context otherwise requires,–

(a) "Act" means the Maharashtra Police Act, 1951 ;

(b) "Authority" means the Division Level Police Complaints Authorities as established at Nashik, Pune, Aurangabad, Nagpur, Amravati and Konkan under section 22 S of the Act ;

(c) "Chairperson" means the Chairperson of the Division Level Police Complaint Authority appointed under sub-section *(2)* of section 22 S of the Act ;

(d) "Code" means the Code of Civil Procedure, 1908 (V of 1908), in its application to the State of Maharashtra ;

(e) "complainant" means a victim or a person by whom or on whose behalf a complaint is made under this Act ;

(f) "complaint" means a complaint about misconduct, taken cognizance by the Division Level Police Complaint Authority under the Act ;

(g) "Division Bench" means a Bench consisting of two members of the Division Level Police Complaints Authority as constituted by the Chairperson ;

(h) "Enquiry" means an enquiry instituted as per procedure specified in Regulation 7 of these Regulations ;

(i) "Full Bench" means a Bench consisting of three or more Members of the Division Level Police Complaints Authority as constituted by the Chairperson ;

(j) "Government" means the Government of Maharashtra ;

(k) "Language" means the official language of the Authorities, which shall be Marathi for all practical purposes. However, exceptions may be made owing to the non-availability of Marathi knowing stenographers /personnel or according to the language of the complainant ;

(l) "Member" means a member of the Division Level Police Complaints Authority as appointed under sub-section *(2)* of section 22 S of the Act ;

(m) "Member-Secretary" means a police officer so appointed by the Government to be the Member-Secretary of the Division Level Police Complaints Authority as appointed under sub-section (2) of section 22 S of the Act ;

(n) "Misconduct" means any wilful breach or neglect by a police officer of any law, rule and regulation applicable to the police that adversely affect the rights of any member of public, as defined in clause (*a*) of sub- section*(1)* section 22 Q of the Act ;

(o) "Respondent" means police Constable upto the rank of senior Police Inspector against whom a complaint is lodged by the complainant ;

(p) "Section" means of a section of the Act ;

(q) "Single Bench" means a Bench consisting of one member of the Division Level Police Complaints Authority as constituted by the Chairperson ;

(r) "Unit" means a Police Commissionerate, District, specialized branch of the Police or allied departments, including but not limited to the SID, CID, ACB, SRPF and training institutions etc. ;

(2) Words and expressions used in these rules but not defined hereinabove shall have the same meaning respectively assigned to them in the Act and the Code.

3. *Place of sitting and Jurisdiction of the Authority.– (1)* Place of the sitting of the Authority shall be ordinarily be at its headquarter of respective Revenue Division. However, it may, at the discretion of the Chairperson, hold its meetings at any other place in the Division, if he considers the same necessary and expedient.

(2) The jurisdiction of the Division Level Police Complaints Authority shall be the whole of the respective Revenue Division of Maharashtra,

(3) The Division Level Police Complaints Authority shall inquire suo moto or on a complaint Police against Police Constable upto the rank of Senior Police Inspector, in respect of the matters provided on clause (*a*) of sub-section *(1)* of section 22Q.

4. *Complaints not ordinarily entertainable.–* The Authority shall dismiss, complaints of the following nature, namely,–

(a) vague, anonymous, pseudonymous, illegible, trivial or frivolous ;

(b) when the complaint is presented after one year from alleged act and/or inaction ;

(c) shall not inquire in Civil disputes, etc. except against Police Officers indulging in house or land grabbing, etc. ;

(d) relate to service matters or labour or industrial disputes ;

(e) matter is sub-judice before a court or any tribunal ;

(f) matter is covered by a judicial verdict or decision of the Tribunal or any other Judicial or Quasi-Judicial Authority ;

(*g*) matter is outside the purview of the Division Level Police Complaints Authority.

(*h*) the complaint has not been made to senior supervisory officer or one has not elapsed since filing of such complaint.

5. *Sittings and Decisions of the Authority.*– (*a*) Every proceeding of the Authority shall be chaired by the Chairperson with the Members in attendance.

(*b*) Three Members, including Chairperson shall constitute the quorum for any meeting wherein a decision is required to be taken by the Full Bench of the Authority. All the decisions shall be taken by a majority of the members of the Authority, present and voting. Dissenting opinion, if any, shall also be kept on record. However, decision will be taken on the basis of the majority opinion :

Provided that, when there is equality of votes, the person chairing the meeting shall have a second and casting vote.

(*c*) The absence of a Member from any meeting or a vacancy in the Authority shall not affect the continuity of the proceeding, so long as the quorum is satisfied.

(*d*) The Administrative Officer or any other designated person shall record minutes of every meeting of the Authority. The Administrative Officer or designated officer of the Authority shall maintain the records of the Authority.

(*e*) No decision of the Authority shall be held invalid only on account of technical grounds in the appointment of the Chairperson or Member.

(*f*) A master copy of all the approved minutes of every meeting shall be maintained by the Member Secretary or designated officer.

(*g*) Report of follow-up action in regard to decisions taken by the Authority shall be submitted by the Member-Secretary or designated officer at every subsequent meeting, till the decision is implemented.

6. *Procedure for filing and registering complaints.*– (1) Any person who desires an enquiry to be made by the Authority into one or more instances of "misconduct" of police personnel shall submit to the Authority, a written complaint preferably in Marathi, Hindi or English.

(2) A complaint shall be submitted on plain paper, providing all the relevant details of the instance to the extent available or shall be submitted through online digital format. No fee shall be chargeable on complaints.

(3) Every complaint so filed shall be supported by a self-attested declaration as provided in Annexure "A" appended to these Regulations, stating that all the relevant details mentioned in the complaint are true and correct on the basis of his personal knowledge.

(4) A complaint can be submitted by post or by courier or posted by email or in digital format on the website of the Authority or in person at the office of the Authority.

(5) A complainant may, if he so desires and to the extent possible supply copies of the document or records, in support of the allegations made, including,–

(*a*) a medical report or any certificate issued by a qualified doctor disclosing nature of injuries on the body of the victim, who had examined the victim immediately after the occurrence of the incident,

(*b*) photographs showing the injuries on the person of the victim or records at the time of enquiry,

(*c*) audio or video recordings, relating to the allegations contained in the application,

(*d*) relevant extract of the dairy of the police station concerned,

(*e*) copy of the first information report (F.I.R.), if any,

(f) copy of the memorandum of arrest,

(*g*) any other document considered relevant by the complainant.

The complainant can file photocopies of the documents or records mentioned in the above clauses.

(6) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall record a complaint case under the directions of the Authority, acting *suo-moto* in accordance with clause *(a)* of sub-section *(1)* of section 22Q of the Act or upon information received from the National Human Rights Commission (NHRC) or the State Human Rights Commission (SHRC) or the Lokayukta or the Government or any other public authority, and as contemplated under clause 22Q (1).

(7) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall maintain registers, in the proforma specified by the Authority, about the complaints recorded in the Authority.

(8) Screening and Referral of complaints by the Authority,–

(*a*) Upon registration of a complaint case, the Member-Secretary or designated officer shall place the complaint along with the supporting documents received, before the Authority within seven working days after receipt of the complaint, for further directions.

(*b*) The Authority shall examine the complaint and all supporting documents and determine whether the Authority have jurisdiction to enquire into the complaint or otherwise.

(*c*) After examination of the complaint, if the Authority is of the opinion that the subject matter of the complaint does not fall within the Authority's jurisdiction, then the Authority shall reject the complaint after recording the reasons in writing but so far as possible within fifteen days from the date of the complaint.

(*d*) Upon preliminary examination of the complaint, if the Authority is of the view that no *prima-facie* case is made out, it shall reject the complaint for the reasons recorded in writing, so far as within fifteen days from the registration of the complaint.

(*e*) If the Authority is satisfied that the complaint falls within its jurisdiction and there exists a *prima-facie* case to conduct the enquiry, then the Authority shall proceed with the enquiry under the Act and these Regulations.

(9) The Member-Secretary or designated officer of this Authority shall issue authenticated order of the Authority made under these Regulations and communicate, free of charge, a copy of the order to the complainant or representative of the complainant as the case may be.

7. *Conduct of enquiry.*–(1) Where the Authority decides to conduct an enquiry in any complaint, it shall issue notice, as per Annexure "B" appended to these Regulations, to all respective employee or officer who are related with that matter or against whom a complaint has been made.

(2) Every notice issued by the Authority to the respondent under sub- regulation (1), shall be accompanied with a copy of documents, along with supporting documents, if any, filed along with the complaint.

(3) When notice is issued under sub-clause *(2)* to any respondent, a copy of the same shall be sent to the Superior Officer of such Respondent.

(4) A respondent officer shall submit his reply to the Authority within thirty days of the receipt of the notice, issued under sub-regulation (1), along with supporting documents, if any, if he so desires.

(5) The Member-Secretary or designated officer of the authority shall transmit to the complainant, free of charge, copy of the reply and the copies of supporting documents received from the respondent officer within seven working day of receipt of such a reply.

(6) In case the Authority refers a complaint received to its own investigator or any other agency or officer from the purpose of conducting an enquiry, such agency shall complete the enquiry into the matter as expeditiously as possible, and submit a report along with supporting documents to the Authority within a period of sixty days.

(7) The Member-Secretary or designated officer of the authority shall transmit to the complainant, free of charge, a copy of the report received, under sub-regulation (5), within seven days from the date of receipt of the report.

(8) The Member-Secretary or designated officer of the authority shall maintain a case record and progress report of each complaint on every day of proceedings in writing.

(9) The Member-Secretary or designated officer of the authority shall maintain records of the meeting and shall obtain signature of the Chairperson and the members on the said minutes of the meeting.

8. *Issue of Notice of Hearing.*–(1) The Authority shall hold hearing of the complaint case as deemed necessary after giving due notice to the parties, including the complainant, his representative or the victim as the case may be.

(2) The Member-Secretary or designated officer shall notify all the concerned parties, the date of hearing well in advance, but at least seven days before the listing of the complaint for hearing. However, in case of urgency, the Authority may waive this period of notice and proceed at the earliest possible.

(3) When notice of hearing is issued to any Respondent, a copy of the same shall be sent to the Superior Officer of such Respondent.

(4) Every officer who has received notice of hearing under sub- regulation (3), shall immediately communicate the same to the concerned Respondent Officer and ensure that such officer is given leave or permission to attend the hearing on the stipulated date.

(5) The Authority may also call and hear any other person other than the concerned parties, as and when required.

(6) The Authority may call for concerned documents, any record or public document concerned with an enquiry from any police officer or public servant.

9. *Conduct of Hearing.*–(1) The Authority shall observe principle of natural justice in the conduct of every hearing in the enquiry.

(2) The hearing shall be conducted in the official language of the State. However, as an exception, the hearing may be conducted in Hindi or English also.

(3) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall maintain a record of the proceedings of every hearing.

10. *Appearance at a hearing.*–(1) The parties to a complaint shall appear at a hearing in person or through their Legal Representative.

(2) Legal representative of persons can attend a hearing by obtaining leave of the Authority, which the Authority may grant for reasons recorded in writing.

(3) The Authority may issue summons to any person (as per Annexure "C"), who has knowledge of the matter and facts relating to the complaint, to appear at a hearing for purpose of examination, obtaining evidence on oath or producing documents or record relevant to the case or both or as the case may be, as the Authority deems fit.

(4) Time limit for completion of enquiry and grant of adjoumment.– Every enquiry initiated on the basis of a complaint received by the Authority shall be completed and submit report to the State Government, as expeditiously as possible and in any case within a period of ninety days from the date of receipt of complaint :

Provided that, the authority shall not grant more than three adjournments to respondent officer or complainant, during the pendency of a complaint.

(5) In the report submitted to the State Government after expiry of the time limit mentioned in the above sub-regulation (4), the Authority shall record the reasons for delay in writing.

(6) The complainant or a victim or a respondent officer may apply for adjournment of a hearing at least three days in advance before the date of hearing.

(7) Ordinarily the Authority shall not grant adjournment of hearing unless reasonable cause is shown by the concerned party to a case and in every instance; the Authority shall record reasons in writing for grant of adjournment.

(8) Where an adjournment is granted on the plea of a respondent officer for reasons of performance of unavoidable official duty, the hearing may be held on the next working day :

Provided that, the Authority shall not grant more than three adjournments to a Respondent Officer, during the pendency of a complaint against him.

(9) Where a complainant or a victim or the Respondent Officer fails to appear before the Authority, the Authority shall proceed with the case ex- parte.

11. *Decisions and Directions of the Authority.*– (1) Upon completion of an enquiry, the Authority shall communicate its findings to the State Government, the concerned officers and their senior supervisory officer.

(2) The Authority shall take into consideration any additional fact or information or submission received under sub-regulation (2), before arriving at findings on the complaint in accordance with the time limit specified in the earlier Rule.

(3) In its findings, the Authority may affirm or revise its findings or the directions recorded under sub-regulation (1) or (2).

(4) Every findings of the Authority shall contain,–

(*a*) a summary of the allegations in the complaint ;

(*b*) a summary of the reply, report and submissions received by the Authority ;

(*c*) the findings of the Authority ;

(5) After completion of the enquiry, if the Authority comes to the conclusion that the complaint so filed by the complainant or his representative or the alleged victim is frivolous, false, vexatious, malicious or with ulterior motive, in that case the Authority may take action as per provisions of section 22T of the Act.

(6) The Member-Secretary or designated officer shall notify the date of pronouncement of final decision at least three working days in advance.

(7) Findings of the Authority shall be pronounced in open proceedings by the Chairperson or any Member authorized by Chairperson for this purpose and the same shall be communicated to the concerned authorities for implementation.

(8) The person pronouncing the findings of the Authority shall read out the operative part of the decision and cause the explanation of the substance thereof to the complainant or the victim in the official language or in Hindi or English, as an exception.

(9) The Member-Secretary or designated officer of the authority shall duly authenticate final decision of the Authority and without any delay cause copies of the decision to be provided to the parties, free of charge.

12. *Transparency in the working of the Authority.*– (1) Every hearing of the Authority shall be open to the public :

Provided that, in exceptional circumstances and for reasons recorded by the Authority in writing, such hearing may be held in camera.

(2) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall be responsible to create, develop and update an internet website in the official language of the Authority or in English.

(3) The Member-Secretary or designated officer of the Authority shall prepare and display on its website or its notice board, the cause-list of the cases listed daily, weekly and monthly.

(4) All decisions of the Authority shall be uploaded on the website of the Authority regularly without any delay.

(5) All applications received by the Authority for information under the Right to Information Act, 2005 shall be disposed off as per the provision of that Act.

(6) The Member Secretary or designated officer of the Authority shall publish and disseminate basic information of the Authority and its procedure through print, electronic and/ or social media.

(*7*) Without prejudice to sub-regulation (1) above, the Member-Secretary or designated officer shall within six months of the constitution of the Authority publish a booklet/guide, giving the contact details, powers and functions of the Authority, the procedure for filing complaint, prescribed forms or formats for the purpose of receiving and disposing of complaints and the remedies available to the complainant under the provision of the Act.

(*8*) The Member-Secretary or designated officer of the authority shall update the said booklet/guide, from time to time.

(*9*) The Government shall make copies of this booklet/guide available at the offices of the Authorities, at every Police Station and all other offices of the Police Department, as far as possible, free of charge.

13. *Annual report of the Authority.*– The Authority shall submit to the State Government an annual report at the end of the financial year on the following subjects:

(*a*) number and type of complaints enquired into by the Authority;

(*b*) number and type of cases of misconduct enquired into by the Authority;

(*c*) number and type of cases if referred to any other agency or officer for the purpose of conducting an enquiry;

(*d*) findings of the Authority in each case;

(*e*) extent of any delay and the reasons for the delay in completing any enquiry;

(*f*) identifiable patterns of misconduct of police personnel in the state;

(g) recommendations for enhancing the accountability of the police.

14. *Power of Authority to issue orders, circulars, etc.*– The Chairperson of the Authority shall issue necessary administrative orders, circulars and clarifications etc. from time to time to ensure the smooth functioning of the Authority.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

JAYSING PAWARA,
Joint Secretary.

ANNEXURE A

[*See* section 6(3)]

SELF ATTESTED DECLARATION

On plain paper (No Court fee required)

I Shri/Smt./Ms. ____________________

son / daughter / wife / widow of ____________________

__________ aged __________ years, permanent and current address as given below, having Aadhaar No. __________ (self attested copy attached) do swear in the name of God and hereby solemnly affirm and state as follows:

1. That I am the complainant in the accompanying complaint / have authorized Shri / Smt. / Ms. __________ to file the authorized Shri/ Smt./ Ms. __________ to file the accompanying complaint as I am unable to file the same because of __________ __________ reason.

2. That the facts stated in the attached complaint in paras __________ are true to the best of my knowledge and in paras __________ are true to my information and belief.

3. I therefore request you to enquire into the above complaint and take further action as deemed fit.

Deponent

Name : __________

Permanent Address

ANNEXURE B

[*See* Rule 7(1)]

Division Level Police Complaints Authority at ____________

SUMMONS TO PRODUCE DOCUMENT/S

No. DPCA / of

To ____________________

____

____

Name(s), Designation & Address(es) of Public servant(s);

Whereas a complaint has been made before the Division Level Police Complaints Authority at Respective Headquater by ____

____

___________________________________ (name and address of complaint) against you, the above-named, containing grievance / allegation in respect of ______________________________

____

and it appears to the Chairperson, Division Level Police Complaint Authority desirable for the purpose of inquiry / investigation that the relevant document(s) should be produced before him.

You are hereby summoned to attend and produce or cause to be produced through your servant, clerk or agent, the said document(s) before him in his office on ____________________ at __________O'clock. Herein fail not.

Given under my hand and seal of the office.

Dated :

Administrative Officer,
Division Level Police Complaints Authority.

ANNEXURE C

[*See* Rule 10(3)]

Division Level Police Complaints Authority at ____________

SUMMONS TO WITNESS

No. DPCA / of

____ ..Complaint

Vs.

____ ..Police Officer

To,

____

____

Whereas your attendance is required as a witness before the Chairperson, Division Level Police Complaint Authority on behalf of ____ in the above complaint, you are hereby required to appear personally before him on the __________________ at ___________O'clock and to bring with you the relevant documents or to send them through your servant or agents able to prove them.

Given under my hand and seal of the office.

Dated :

Member Secretary/ Administrative Officer,
Division Level Police Complaints Authority.

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY I/C DIRECTOR SHRI MANOHAR SHANKAR GAIKWAD, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATIONS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 EDITOR : I/C DIRECTOR SHRI MANOHAR SHANKAR GAIKWAD.

No. DCPA-0118/C.R. 12/Pol. 14
Home Department
2nd Floor, Main Building,
Hutatma Rajguru Chowk,
Madam Cama Road, Mantralaya,

1. The Secretary to the Governor, Raj Bhavan, Malbar Hill, Mumbai.
2. The Principal Secretary to the Chief Minister.
3. The Chief Secretary ,Mantralaya, Mumbai.
4. All Additional Chief Secretaries/Principal Secretaries/Secretaries of Mantralaya Departments, Mumbai.
5. The Registrar, High Court (Original Side),Mumbai.
6. The Registrar, High Court (Appellate Side),Mumbai.
7. The Registrar, Office of the LokaAyukt and Upa-LokaAyukt, Mumbai.
8. The Secretary, Maharashtra Public Service Commission, Mumbai.
9. The Principal Secretary, Secretarial of Maharashtra Legislature (Assembly), Mumbai.
10. The Principal Secretary, Secretarial of Maharashtra Legislature (Council), Mumbai. The Secretary, Office of the Chief Information Commissioner of the state, New Administrative Building, Mumbai.
11. The Registrar, State Human Rights Commission,Mumbai 400 001.
12. The Director General of Information and Public Relations, Mumbai, (2 copies for publicity).
13. Director General and Inspector General of Police, Maharashtra, Mumbai.
14. Director General, Anti-Corruption Bureau, M. S., Mumbai.
15. Director General, Police Housing, Plot No. 89-89A, Sir Pochkhanwala Road, Near Police Officers Mess, Worli, Mumbai-30.
16. Director General, State Security Corporation, World Trade Center, Cuffe Parade, Mumbai.
17. Director General, Home Guard, Maharashtra State Home Guards & Civil Defence Headquarters, Old Secretarial Annex, Near Eiphinstone Collage, M. G. Road, Fort, Mumbai 400 032.
18. Director General of Police (J &T), New Administrative Bldg., Mantralaya Mumbai.
19. Addl. Director General of Police (all).
20. Commissioner of Police, Brihanmumbai.
21. Commissioner, State Intelligence Department, Maharashtra State Police Headquarters, Shahid Bhagatsingh Marg, Colaba, Mumbai 400 001.
22. Addi. Director General of Police, C.I.D, M. S. Pune.
23. Addl. Director General of Police, Prisons, Pune.
24. Addl. General of Police Railways, Mumbai.
25. Director, Maharashtra Police Academy, Nashik.
26. Spl. Inspector General of Police, Motor Transport, Aundh, Pune.
27. Special Range Inspector general of police (all).
28. Police Commissioners (all).

29. District Superintendent of Police (all).
30. Principal, Police Training School (all).
31. Select File.

J. L. PAWARA,
Joint Secretary.